

SAMORA

NR. 3 OKTOBER 2016 kr 40,-

Svarthvitt om farger

– Dansende dør jeg

**Et annerledes
fortellerperspektiv**

**Kultur, kultur,
mangfold
og etnisitet**

Marina Salimi

Ingrid Fadnes

Even Tømte

Astrid Fadnes

Endre Dalen

Sara Flaaen Licius

Anders Heger

Loveleen Rihel Brenna

Mariko Hara

Zena Løchting Williams

Selma Benmalek

Vil spre sannheten om vold.

3 SVARTHVITT OM FARGER

PERSPEKTIV: Kontroversiell suksess-historie om det flerkulturelle samfunnet.

5 ET ANNERLEDES FORTELLERPERSPEKTIV

Jon Haukeland aktuell med filmen *Barneraneren*.

8 HVA GJØR GRASROTA MOT RASISME?

Landsforeningen mot rasisme (LMR) ble offisielt lansert på Ingensteds i Oslo.

10 KULTUR, KULTUR, MANGFOLD OG ETNISITET

Er tagging en del av norsk kultur? Om paradokser i det norske kulturlivet.

20 FORSKJELLIGHET MÅ SES OG IDENTIFISERES

REFLEKSJON: Spalte av Loveleen Rihel Brenna.

22 KONGEN KAN TA SEG EN BOLLE DISSONANS

Spalte av Even Tømte.

24 VIL SPRE SANNHETEN OM VOLD

Forfatter Édouard Louis snakker om sitt kjærlighetsforhold til Toni Morrisons bøker.

28 OCCUPYING THE MIND

Intervju med Stella Mwangi, Kimani og Balita som har gått sammen som Pos People.

– Dansende dør jeg.

30 MINORITETSMUSIKERE TRÅKKER OPP NYE STIER

Samora undersøker forholdene for minoritetsmusikere i Norge.

33 JAZZKLANG MED INDISKE AKKORDER

Intervju med Anders Lønne Grønseth.

34 – DANSENDE DØR JEG

Ana Tijoux og Sofia Jannok har gjestet Riddu Riddu-festivalen.

38 TOUR DE CREOLE

Plate-essay om musikk på fransk/kreolsk-språklige øyer i Karibien og det indiske hav.

41 FARGELEGG RAP-LANDSKAPET

Anmeldelse av mixtappen *The Coloring Book* av Chance The Rapper.

42 HVEM ER VÅR TIDS FOLKEFIENDE?

Del en historie fra din virkelighet i Fritt Ord-konkurransen for videregående skole.

43 VIL ENGASJERE UNGDOM TIL Å BRY SEG

Anmeldelse av VIBRO-magasinet.

44 ETC

48 BAKSIDE: PAUL BEATTY

SAMORA

– Magasinet som krysser grenser –

NR 3 - OKTOBER 2016

38. årgang

Mariboesgate 8
0183 Oslo

www.samora.no
samora@samora.no

Forsideillustrasjon:

Sureyya Aydin

Redaksjon

Selma Benmalek, Mohamed Abdi,
Ellen Stokland, Even Tømte &
Endre Dalen (redaksjonsssekretær)

Redaksjonsråd

Mari K. Linløkken, Turid Heiberg,
S. Ananthakrishnan, Inger Aguilar
& Ashley Shiri

Ansvarlig redaktør

Khalid Salimi

Abonnement

(4 nr pr år):

kr 150 for enkeltpersoner
kr 250 for institusjoner
Bankkonto: 5005.06.28245
ISSN 0801 - 6992

Trykk: UnitedPress

Samora utgis med støtte fra
Kulturrådet

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

Fagpressen

Skribentene er selv ansvarlig for innholdet i Samoras artikler. Samora arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener å ha blitt urettmessig omtalt, kan henvende seg til redaksjonen eller Pressens Faglige Utvalg.

PFU er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler presseetiske spørsmål.
Adresse: PFU, Rådhusgt 17, 0101 Oslo

Samora er en partipolitisk uavhengig, livssynsnytral og økonomisk frittstående publikasjon.

Siden Fargespill debut i 2004 har over tusen barn og unge fra 36 land, mange med bakgrunn som flyktninger og asylsøkere, holdt forestillinger for 150 000 publikummere.
Foto: Marit Hommedal / NTB scanpix

Svarthvitt om farger

Fargespill er en suksesshistorie om det flerkulturelle samfunnet. Slikt blir det kontrovers av.

Fargespill er et kompani i Bergen bestående av barn og ungdom med foreldre med bakgrunn fra hele verden. De bygger opp sine forestillinger med folkesanger, regler og dans som deltakerne har tatt med seg fra sine respektive land og kulturer på ferden til Norge. Disse blandes gjerne med både norsk folkemusikk og globale og/eller amerikanske populærkulturuttrykk som hiphop og beatboxing. Barna som deltar i forestillingen er amatører, men er omgitt av et profesjonelt støtteapparat

av komponister, musikere, koreografer, instruktører og så videre.

«Er Fargespills forestillinger eksotiserende? Blir barna som deltar i forestillingene brukt for å skape et «glansbilde av hvordan vi ønsker at norsk integrering skal se ut?»

Stor suksess

Siden debuten i 2004 har over tusen barn og unge fra 36 land, mange med bakgrunn som flyktninger og asylsøkere, holdt forestillinger for 150 000 publikummere. Det har blitt spellemannsnominasjon, eget studium i metodikken på Høyskolen i Bergen og penger over statsbudsjettet. Det måtte selvfølgelig komme kritikk også.

De siste ukene har debatten rast på musikklivets bransjenettsted Ballade: «Er Fargespill forestillinger eksotifiserende? Blir barna som deltar i forestillingene brukt for å skape et «glansbilde av hvordan vi ønsker at norsk integrering skal se ut»? Eller er det tvert imot kritikerne selv som eksotiserer, og insisterer på å presse inn i den funksjonen de ønsker å se?

Eksotifiserende?

«Er det ikke noe problematisk ved hvordan det eksotiske fremstilles på scenen her? Barna som danser iført bastskjørt, kledde de seg noensinne i bastskjørt i hjemlandet? Og hadde de utenlandske sangene blitt mindre interessante dersom de ble stående som de var, uten å kombineres med norske folketoner, slik det ofte gjøres i Fargespill?» spør Maja Skanding i Ballade. Hun målbærer kritikken til Thomas Solomon, professor i musikketnologi ved Universitetet i Bergen:

«Fargespill bruker flyktningbarnas stemmer og dansende kropper til å fortelle en historie om multikulturalisme i Norge (og) denne historien bidrar til å opprettholde hierarkier der den norske (hvite) majoritetskulturen har en normativ status (...) barnas uttrykk representeres som «det andre». Det norske representerer en slags normal som det andre speiles mot – og i møtet med det norske er blir de andre kulturene gjensidig utbyttbare.»

Hva diskuteres egentlig?

Fargespill folk mener derimot at kritikerne har misforstått både intensjonen med forestillingene og metoden som brukes for å lage dem. Det er vanskelig for Samoras medarbeider å ta stilling til alt dette. Som leser av debatten synes jeg imidlertid det virker uklart hva som egentlig diskuteres: er det Fargespill som kunst, altså kvaliteten på, og budskapet i, forestillingene, som kritiseres? Eller er det Fargespill som politisk prosjekt eller som virkemiddel for integrering?

Det kan virke som om kritikerne har mest lyst til å snakke om hva de som publikummere får se, mens Fargespill forsvarere mener at man må vite hva som skjer i kulissene for å forstå hva de egentlig driver med. «Integrering dreier seg ikke om konsertforestillinger; det dreier seg om muligheter for praktisk samhandling. Derfor er Fargespill en suksess uansett

hvordan forestillingene fremstår – suksessen ligger i samhandlingen som foregår mellom aktørene nderveis», sier for eksempel Tellef Kvifte, professor ved Høyskolen i Sørøst-Norge.

Diskusjonen blir lett politisert

Diskusjoner som på noen som helst måte har med innvandrere og flyktninger å gjøre blir lett politiserte, enten det er intensjonen eller ei. For den som har fulgt med på hvordan den politiske debatten om integrering og flyktninger har utviklet seg de siste årene («i Norge spiser vi svin og drikker alkohol»), er det nesten forfriskende å høre det presentert

som en anklage at den norske majoritetskulturen får normativ status. De som står bak Fargespill vil nok likevel være uenige i anklagen.

Det er neppe Fargespill intensjon å skape et glansbilde. De er opptatt av at barna som deltar i forestillingene selv er delaktige i å forme uttrykket, og mener at elementer som vi oppfatter som eksotifiserende i tilfelle er tatt med etter ønske fra deltakerne

selv og således vil være autentisk, ikke tilgjort.

Men sett at forestillingens velykkethet i seg selv utgjør et slags glansbilde: Er det virkelig så ille? Vrenge- og skrekkbilder finnes det jo i bøtter og spann. Det er veldig lenge siden det ikke «har vært lov» å kritisere det flerkulturelle samfunnet, om det noen gang har vært sånn. Når så du egentlig sist et glansbilde av noe som har med innvandring å gjøre? ❸

EVEN TØMTE

Perspektiv

Jon Haukeland er aktuell med dokumentarfilmen *Barneraneren*.

Foto: Fra filmen

Et annerledes fortellerperspektiv

– Jeg vil skildre hvordan ungdom tenker når de føler sin verden truet, sier Jon Haukeland til Samora.

MARINA SALIMI

SAMORA

Jon Haukeland, filmregissør og dramaturg, har blant annet regissert *Mannen som elsket Haugesund*, *Før bombene falt* og *Reunion – ti år etter krigen*. Han er nå aktuell på kino med dokumentaren *Barneraneren*. Filmen følger Noah på 15 år, mens han blir siktet for medvirkning til ran og blir nødt til å flytte fra vennene sine i Groruddalen. Filmen stakk nylig av med prisen for Årets beste norske dokumentarfilm på Bergen Internasjonale Filmfestival.

Du begynte å filme ungdommene før rettsaken i det hele tatt begynte, hva var det som interesserte deg med saken, og hvorfor begynte du så tidlig?

– Jeg traff Noah, som er hovedkarakteren i filmen, på en ungdomsklubb på Grorud i oktober 2013. Han fortalte meg om livet sitt og sin situasjon. Vi ble enige om at det kunne bli en viktig film. Men det var to ting som gjorde at jeg var usikker på om jeg kunne

Jon Haukeland er journalist dramaturg og journalist. Foto: Nina Strand.

Filmen følger 15 år gamle Noah mens han blir siktet for ran og må flytte fra vennene sine i Groruddalen.

Foto: Fra *Barneraneren*

lage den. Det ene var at jeg ikke ville la han bli ansik-
tet utad for en så stigmatisert gruppe. Det andre var
den indre justisen i miljøet hans, som mistenkelig-
gjorde all kontakt med utenforstående. Vi valgte å ta
tiden til hjelp og isteden intervjuet jeg han hjemme
hos meg frem til sommeren 2014. På bakgrunn av
intervjuene skrev jeg et manus.

Hva prøver du å fortelle om ungdoms virkelighet?

– Jeg vil skildre hvordan
ungdom tenker når de føler
sin verden truet. Definis-
jonen av skam for unge
menn er brudd med de
forventningene som ligger
i miljøet eller fra eldre rol-
lemodeller. Der Noah bor,
ligger det en forventning
om at han skal være på kant
med loven, derfor er det så
vanskelig for han å bryte
med denne forventningen,
fordi det betyr samtidig å bryte med hvem han er og
den verdenen han kjenner.

Er denne dokumentaren viktig for samfunnet i Oslo, i så fall, hvorfor?

– Jeg tror det foregår en mental kamp blant mange
ungdommer i Oslo akkurat nå. For å si det enkelt,
handler det mye om å velge mellom enten å isolere
seg i egne miljøer, eller å tørre å tro at man tilhører
noe større og at man fortjener en plass også i det

etablerte. For meg er det viktig å vise hvorfor noen
unge menn velger å leve i sin egen verden. Det
starter som et forsøk på å finne trygghet og beskyttel-
se enten mot vold eller mot skuffelser i livet. I dette
finnes det mye bra vennskap, men det finnes også en
fare for at man underordner seg negative regler og
lover.

– I dekning av saken fra sommeren 2013 til 2014 fikk
saken en enorm medieomtale. I en masteroppgave

ved universitetet ble fem
avisers dekning av barnera-
nersaken gjennomgått.
Oppgaven viser hvordan
samtlige aviser omtrent
utelukkende forholdt seg til
informasjon fra politikere,
politi og eksperter. Det var
disse gruppene, med hver
sin agenda, som fikk define-
re hvem disse ungdommene
var, og hva livssituasjonen
og motivene deres var.

Hvordan ville du beskrevet filmen for dem som ikke har sett den?

– At det er en oppvekstfilm, med en kriminalsak i
bunnen, der hovedkarakteren prøver å sette sam-
men et bilde av hvorfor livet hans ble som det ble, og
hvordan han kan komme seg videre.

**Aftenpostens anmelder kritiserer deg for å
fremstille barneranene på en ensidig måte.
Har anmelderen misforstått?**

Hovedkarakteren prøver å sette sammen et bilde av hvorfor livet hans ble som det ble, og hvordan han kan komme seg videre.
Foto: Fra *Barneraneren*

Filmen er tydelig i sitt fortellerperspektiv, den forteller Noahs historie og den gjør det subjektivt. Det er meningen at man skal se verden gjennom hans øyne, og gjennom det se andre sammenhenger enn det man vanligvis ser. Aftenpostens anmelder, May Synnøve Rogne, prøver å redusere Noahs og min troverdighet på flere måter, og det er svært problematisk fordi det sammenfaller med hvordan Aftenposten dekket barneranersaken. Hun gjentar påstanden om at alle de tiltalte ranet barn som var yngre enn dem, samtidig som det kommer klart frem i filmen at de tre hovedkarakterene blir dømt for ran av jevnaldrende. Hun anklager meg for å ikke la ofrenes røster bli hørt i filmen, på tross av at offeret selv er med å rekonstruerer det ranet han ble utsatt for. Hun skriver også at «Det er sjokkerende å observere hvor lite anger ungdommene føler, og hvor liten forståelse de viser ovenfor sine ofre.»

Hun har all rett til å føle det hun føler og tolke filmen på sin måte, men jeg synes det er påfallende at hun ikke anerkjenner hovedkarakterens forsøk på å finne en forklaring for seg selv og andre for hvorfor han gjorde som han gjorde, og hvorfor ting ble som det ble. Eller mener Rogne at guttene i filmen skal vise anger for saker som de ikke sto tiltalt for?

Det som bekymrer meg, er at anmeldelsen blir en forlengelse av de type holdninger som har vært gjennomgående i Aftenpostens dekning av barneranersaken fra begynnelsen av. De så aldri enkeltindividene bak tiltalene, og benyttet seg ensidig av kilder i det etablerte Norge for å beskrive hvem de var. I sin anmeldelse gjør Rogne seg selv til et bilde på en journalist som er så vant til å hente informasjon fra det bestående systemet, at hun tyr til det i refleks, som om det ikke fantes noen annen verden enn hennes egen.

«I en masteroppgave ved universitetet ble fem avisers dekning av barneranersaken gjennomgått. Oppgaven viser hvordan samtlige aviser omtrent utelukkende forholdt seg til informasjon fra politikere, politi og eksperter.»

Hvor utfordrende var det å blande dokumentar og fiksjon?

– Etter at jeg skrev manuset så begynte vi å spille inn scenene. Noah, Tim og Hachim spiller seg selv i filmen, og de var veldig flinke til å improvisere frem replikker. Det var situasjoner som krevde at vi brukte skuespillere, og

da castet jeg ungdom fra andre bydeler som hadde tilsvarende opplevelser. Det mest avgjørende for min del, var at offeret i den saken Noah var tiltalt i var villig til å være med. Det var en viktig dag da Walid og Noah, offer og overgriper, sammen rekonstruerte det ranet som står så sentralt i filmens dramaturgi, og det var også viktig for Noah og Walids bearbeiding av fortiden. 📍

Ordstyrer, Benedikte Pryneid Hansen (styremedlem i LMR), Mohamed Abdi (spaltist i Morgenbladet, skribent på minareten.no og redaksjonsmedlem i Samora), Mawra Mahmood (finansanalytiker og Instagram-blogger), Dag Herbjørnsrud (idéhistoriker og forfatter) og Nils August Andresen (ansvarlig redaktør i Minerva).

Hva gjør grasrota mot rasisme?

Hvordan kan den nye Landsforeningen mot rasisme (LMR) skreddersy den allerede eksisterende kampen mot rasisme til de lokale forholdene rundt omkring i landet?

SELMA BENMALEK

SAMORA

På LMRs Facebookside kan en lese: «Landsforeningen mot rasisme (LMR) er en partipolitisk og religiøst uavhengig medlemsorganisasjon som skal arbeide for et kulturelt mangfoldig og sosialt rettferdig samfunn. I tillegg vil LMR jobbe for et humanistisk menneskesyn, og mot rasisme og enhver form for diskriminering basert på hudfarge, etnisitet, nasjonalitet, avstamning og/eller religion/livssyn.»

Grasrotbevegelse

Med Mina Adampour som styreleder og styremedlemmer Zahir Athari, Sara Christin Calvert, Ingvar Kolbjørnsen, Susanne Demou Øvergaard med flere, har organisasjonen som mål å skape engasjement og aktivitet over hele landet.

I et intervju med Samora svarte styreleder Adampour følgende på spørsmålet om hva organisasjonen kan

bidra med i kampen mot rasisme i tillegg til arbeidet Antirasistisk senter, OMOD, Skeiv Verden med flere gjør:

«Utenom Ungdom mot rasisme (UMR) fantes ingen antirasistisk organisasjon i Norge som var medlemsbasert. Landsforeningen mot rasisme skal være en grasrotbevegelse som skal skape positive endringer i samfunnet siden aktiv samfunnsdeltakelse mot rasisme og diskriminering i lokalsamfunn er prekært.»

Lanseringsmøtet ble åpnet av Oslos ordfører Marianne Borgen. Det ble holdt innlegg av nestleder Zahir Athari og filosof Mori Diakite. Ingrid Aspelund, som både er leder for Norsk Folkehjelps solidaritetssunddom og prosjektkoordinator for Wergelands-senteret, snakket om rapporten «Antirasismeutfordringen».

Ordstyrer, Stine Sandnes (styremedlem i LMR), Susanne Demou Øvergaard (generalsekretær i Skeiv Verden og styremedlem i LMR) Ervin Kohn (forstander i Mosaik Trossamfunn og nestleder i kommunikasjon ved Antirasistisk Senter) og Akhenaton Oddvar de Leon (daglig leder i Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)).

Paneldebatter

I paneldebatten «Hvor finnes rasisme og etnisk diskriminering i Norge? Er det et samfunnsproblem?» deltok generalsekretær i Skeiv Verden/styremedlem i LMR Susanne Demou Øvergaard, forstander i Mosaik trossamfunn/nestleder i kommunikasjon ved Antirasistisk senter Ervin Kohn og Akhenaton Oddvar de Leon, daglig leder i Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD).

I den andre paneldebatten «Hvordan bekjemper vi rasisme?» diskuterte Mohamed Abdi, spaltist i Morgenbladet/skribent på minareten.no, ansvarlig redaktør i Minerva Nils August Andresen, finansanalytiker /Instagram-blogger/initiativtager til filmen *Meg, muslim - nok om det*, Mawra Mahmood, og Dag Herbjørnsrud, idéhistoriker og forfatter av *Globalkunnskap* (2016).

Partipolitisk uavhengig

Mina Adampour forteller til Samora magasin: «Ideen til organisasjonen ble til mens vi arbeidet i Ungdom mot rasisme. Antirasistisk Senter ønsket en organisasjon som inkluderte også voksne, noe Ungdom mot rasisme ikke gjorde. I tillegg ønsket vi en partipolitisk uavhengig organisasjon.

Ungdom mot rasisme var på mange måter forløperen for den nye organisasjonen Landsforeningen mot rasisme, som er åpen for alle i tillegg til å være partipolitisk uavhengig. Det organisasjonen kan bidra med, er medlemmer som utformer aktiviteter og politikk.»

Prioritering av lokallag

Adampour fortsetter: «Organisasjonen vil prioritere å danne lokallag, så de som er interessert kan bare melde seg. Vi ser på ekskludering fra arbeidslivet av kvinner med hodeskaut som et reelt demokratisk problem. Man kan også argumentere for at det er et samfunnsøkonomisk problem. Norsk arbeidsliv taper på ikke å gjøre noe med en diskriminerende praksis dersom kvinner med hodeskaut velger å holde seg utenfor arbeidslivet i frykt for forskjellsbehandling og utestenging.

«Norsk arbeidsliv taper på ikke å gjøre noe med en diskriminerende praksis dersom kvinner med hodeskaut velger å holde seg utenfor arbeidslivet i frykt for forskjellsbehandling og utestenging.»

Vi vil arbeide for like rettigheter for alle uavhengig av etnisitet, legning, funksjonsnivå og tros-tilhørighet. Nå er endelig handlingsplanen mot antisemittisme kommet på banen. Vi synes Norsk Folkehjelps Solidaritetsungdoms kampanje «Antirasismeutfordringen» er et kjempeprosjekt og et viktig bidrag til kartleggingen av virkemidler i kampen mot rasisme.

Det finnes etter hvert svært gode tall på enkelte områder som omhandler rasisme og diskriminering, så vi er enig med forskere på feltet som sier at tiden er inne for å avdekke den norske rasismen og hvilke virkemidler som bør tas i bruk mot diskriminering.»

Styreleder Adampour utelukker ikke internasjonalt samarbeid med tiden, men først må det bygges opp en solid medlemsorganisasjon for å kunne bekjempe rasismen i Norge. 🍆

Kultur, kultur, mangfold og etnisitet

Hvis tagging ikke er en del av norsk kultur, mens langeleik er det, hvordan kan det ha seg at det er hundre ganger flere nordmenn som har et forhold til tagging enn til langeleik?

ANDERS HEGER

SAMORA

All diskusjon om kulturelt mangfold blir både beriket og komplisert av ordenes flertydighet. På norsk, som på de fleste andre europeiske språk, har ordet «kultur» to distinkt forskjellige betydninger. Dels betyr det (som i «den norske kulturen») stort sett det meste av det som skjer, og ganske særlig det som har skjedd i et bestemt område eller en bestemt «kulturkrets». Alt som kan sies å være typisk eller karakteristisk for denne «kretsen» – i tillegg til alt som ikke er typisk, men som man gjerne ønsker å smykke seg med – og det meste av tradisjon, vane, historie, utvikling, matvaner, strukturer, næringsveier og tenkesett, skal liksom til sammen danne et noe, som i sin tur generer en gruppe, et «oss», bundet tett og trygt sammen i dette vi kaller felles «kultur», uten helt å vite hva det innebærer.

Parallelt har ordet en noe mer håndgripelig anvendelse. Da betyr det et bevisst bearbeidet uttrykk, i form av kunst, litteratur, musikk, akademisk virksomhet og lignende (om sport skal inkluderes her eller ikke, er som kjent et debattspørsmål). Altså det man tenker på når man sier norsk kulturliv. Omtrent det som kan legges under Norsk kulturråd.

Det er i og for seg ikke spesielt, og burde ikke være problematisk, at ett ord dekker to betydninger. Grun-

nen til at det blir viktig å minne om forskjellen, er at de to betydningene brukes om hverandre, ofte på en måte som tildekker og forvirrer, ganske særlig i spørsmål som dreier seg om mangfold, toleranse og åpenhet.

For å gjøre det tydelig: Matpakke trekkes ofte fram som en typisk markør av «norsk kultur». Slik hamburger er en del av «USAs kultur». Matpakken eller Big Mac er likevel ikke en del av norsk eller amerikansk kulturliv. På den annen side vil få kalle for eksempel teknopop eller tolvtonemusikk typisk norsk kultur. Men begge deler er tvilløst deler av norsk kulturliv. Begrepene er altså delvis overlappende (visesang og rosemaling hører hjemme begge steder), men ingen av dem omslutter hele betydningen av den andre. Det finnes ting (helgefyll og påskeskitur) som er norsk kultur uten å være norsk kulturliv. Og det finnes andre ting (strupesang og rollespill) som er deler av norsk kulturliv, uten egentlig å tilhøre norsk kultur.

Mangfoldet i kulturen (og kulturen)

Den norske kulturen (i betydningen «det norske») har, i motsetning til hva som ofte hevdes, alltid vært mangfoldig. Det er i og for seg lite å skryte av, knapt nok noe å lære av; det er en ren funksjon av geografisk avstand, klasseforskjeller og ulike behov. I en befolkning av noe størrelse skal det rett og slett noe til å unngå mangfold. Av forenklingshensyn, og fordi historien ofte er beretninger om de få heller enn de mange, får man lett en forestilling om fortiden som én fortelling. Til forskjell fra samtiden, som er mange fortellinger på en gang. Tenker man seg bare litt om, ser man at det er feil. Forskjellen mellom Kristiania-borgerskapet og for eksempel et fiskarbondesamfunn

«Selve forestillingen om et «oss» og et «dem» tuftet på kulturelle størrelser, blir altså meningsløs; forskjellene internt i hver gruppe vil nesten alltid være større enn forskjellen gruppene imellom.»

Illustrasjon: Sureyya Aydin

på Helgelandskysten, en lavreligiøs bygd på Sørvestlandet eller et samekollektiv i Finmark i for eksempel 1880, var så stor – i referansebakgrunn, verdisyn, behov, kunnskap, og også med hensyn til etikk, moral og religiøs anskuelse – at det blir meningsløst å snakke om én, konsistent kultur. Det samme vil man finne nær sagt uansett på hvilket tidspunkt man velger å foreta et lengdesnitt gjennom et hvilket som helst samfunn. (For eksempel er forskjellene på en advokat fra Lahore og en bonde fra landsbygda i Rajahstan så dramatisk forskjellig når det kommer til levestandard, verdisyn og sosiale normer, at de knapt kan sies å være deler av samme kultur.) Selve forestillingen om et «oss» og et «dem» tuftet på kulturelle størrelser, blir altså meningsløs; forskjellene internt i hver gruppe vil nesten alltid være større enn forskjellen gruppene imellom.

Ikke bare er monokulturen vanskelig å forestille seg, den er heller ikke noe ideal. I vår del av verden kjenner vi ett seriøst forsøk på å etablere én-kulturssamfunn, i Øst-Europa i perioden 1945–89 (Sovjetunionen var aldri et monokulturelt samfunn – ikke engang som ideal.) Kulturelt frembrakte dette systemet bjørnen Colargol. Forøvrig falt det, som vi vet, ikke spesielt heldig ut. Blant annet fordi samfunnet – idet det stanset å streve etter å være mangfoldig – ikke bare ble enfoldig, men også stillestående. Gårsdagens sannhet var like gyldig som morgendagens, følgelig var de begge likegyldige.

Mangfold er altså ikke bare et ideal, det er et naturlig ideal, og et nødvendig ideal. Hele vår historie og all vår sosialisering de siste par tusen år forutsetter et samfunn som innbefatter ganske dramatiske forskjeller. Vi er rett og slett tilpasset mangfold, i tillegg til at vi er avhengige av det, om ikke annet så for å komme videre.

Så langt, så bra. Men mangfoldsordet har etter hvert fått en lignende skjebne som kulturordet. Fra en ganske raus og på godt og vondt unøyaktig (man kunne være fristet til å si «mangfoldig») betydning, noe i retning av «variert», eller «flertydig», er begrepet, i alle fall i politisk og journalistisk dagligtale, blitt ensbetydende med fler-etnisk. Står det i avisa at «barnehagen Bamsebo har stort mangfold blant barn og foreldre», er det ingen som tror at her er både montessorridisipler og medlemmer av mållaget til stede. Det er rett og slett en annen måte å snakke om hudfarge og etnisitet på.

«Kulturelt mangfold», et uttrykk som i utgangspunktet var både tautologisk og selvnlysende, er altså blitt et kodet uttrykk for noe helt annet: Det betyr kulturelle og kunstneriske ytringer, som avspeiler en størst mulig etnisk bredde og bakgrunn hos aktører og kulturkonsumenter. Det er Mela-festivalen og world music man tenker på når noen nevner kulturelt mangfold. Ikke Titanofestivalen eller kulturdagene i Fana og Ytrebygda.

Det er en grunn til at det er nødvendig å gå såpass grundig inn på distinksjonene mellom ordenes betydning og deres bruk i dette feltet: Graden av mangfold (i ordets smale betydning, som i «etnisk mangfold») er ganske dramatisk forskjellig i de to ulike måtene å forstå ordet kultur på. Sagt på en annen måte: Norsk kultur er mangfoldig. Norsk kulturliv er det ikke.

Hvorfor er norsk kulturliv et haleheng til norsk kultur?

Det er vanlig å gå ut fra at det norske samfunnet har vært fler-etnisk i en drøy generasjon. (Da ser man riktignok bort fra samer, kvener, rom, tatere, jøder og en del andre etnisiteter som har vært en del av den norske multikulturelle historien siden nasjonens fødsel.)

Uansett hvorledes man betrakter norsk innvandringspraksis og integreringspolitikk, er det åpenbart at de samfunnmessige endringene er altomfattende, tydelige og – øh – mangfoldige. Det som ville vært sensasjonelt for bare tjue år siden, er blitt normalt, det som var skremmende, er blitt trygt, det som var underlig, er blitt alminnelig. Man tilkaller en IT-ingeniør – hans foreldre er født i Asmara, javel? Man går på en øyeklinikk, overlegen bærer turban – og så?

Det er ikke eksotisk, det er prosaisk. «Det flerkulturelle» er overalt, og hele tiden, så totalt tilstedeværende at det ikke lenger gir mening i å snakke om flere kulturer, men én, felles «flerkultur». Det handler ikke om et «vi» og stadig flere varianter av «de», men om ett «vi» som vokser i mangfold og variasjonsbredde for hver ny innsikt vi vinner.

Mangfoldet – også i den snevre betydning multi-etnisitet – har altså forlenget inntatt samfunnet. Vi har vent oss til det, og ujevnhetene i måten mangfoldet synliggjøres på betraktes langt på vei som et klassespørsmål. Løfter man seg ett hakk over de dagsaktuelle rivninger og debatter og betrakter utviklingen i et generasjonsperspektiv, er faktisk hovedinntrykket rask og relativt problemfri integrering heller enn etniske konflikter. Når det mangfoldige – det vil si multi-etniske – ikke speiles i Storting, regjering og finansliv, blir det sett på som et demokratiproblem heller enn et utslag av fordommer og rasisme. Og ingen – ikke engang i innen de mest innvandrings skeptiske sirkler – er i tvil om at det er riktig og nødvendig at også den politiske pyramidens topp avspeiler hva som har skjedd, at det bare er et tidsspørsmål før mangfoldet avtegner seg i alle lag av samfunnet. Det er bare noen sektorer som sakker bakut, inntil videre.

Forestillingen om kulturlivet som historiens fortrepp er en grunnfestet del av norsk selvforståelse. Det var dikterne som var herolder og pådrivere da vi skapte den moderne nasjonen på 1800-tallet. Det var hos kunstens og kulturens kvinner og menn de store samfunnsreformer og viktige endringer i tankesett først manifesterte seg. Kvinnefrigjøringen. Den seksuelle

revolusjon. Antifascismen. Miljøbevissthet. Det begynner i kulturlivet – så følger resten av samfunnet langsomt og nølende etter. Slik tenker vi oss det. Men ser man nøyere etter, er det langt fra sikkert at dette er riktig. (Man skal for eksempel tøye strikken langt for å få kunstnere til å være ledende i den bevegelsen som mer enn noen andre har formet det moderne Norge: sosialdemokratiet.) Det viktige i vår sammenheng er likevel ikke de historiske realiteter, men det selvbildet kulturlivets representanter har, deres forestilling om seg selv som en gruppe alltid et hestehode foran resten av landet, fra Wergelands og Veslebrunens tid og til i dag.

Det er med denne forestillingen i bakhodet, og i bevissthet om at resten av samfunnet faktisk har kommet langt, på kort tid, i sin transformasjon fra mono- til multikulturell tilværelse, det blir interessant å betrakte mangfoldet i de institusjonaliserte delene av norsk kulturliv i 2009:

- Antall forlagsansatte i sentrale stillinger med muslimsk eller annen ikke-tradisjonell norsk bakgrunn, kan telles på én hånds fingre – uten å ta hånden opp av lommen.

- Antall personer i ledende posisjoner ved institusjonsteatrene i tilsvarende stillinger: det dobbelte.

- Antall ledere av større gallerier, kulturfond, museer eller sentrale kulturbyråkratiske institusjoner: det tredobbelte.

Altså o.

Det ville vært til å leve med om mangfoldet manglet på toppen, mens det ynglet og sydet lenger ned i systemet. I så fall ville kulturlivet bare ligget noen få skritt bak næringsliv og forvaltning, der det også hører til sjeldenhetene å se annet enn rotnorske navn på dørskiltene til de innerste direktørkontorer. (Selv om man ofte ikke trenger å gå lenger enn til mellomledernivå før den første Ali eller Fatima dukker opp.) Men saken er at kulturlivet – eller rettere: de institusjonaliserte, formaliserte delene av det – kan vise til et etnisk mangfold som ligger på samme nivå i dag som på 1980-tallet. Samfunnet står midt i en sosial revolusjon. Kulturlivets folk har ikke registrert det – eller verre: Det betraktes ikke som noe som angår dem.

Det er per i dag flere med utenlandsk bakgrunn i Fremskrittspartiets bystyregruppe i Oslo enn det er i styret til Nationaltheatret, Gyldendal, Den Norske Opera, Astrup Fearnley-museet og Aftenposten – til sammen.

Det er verd å merke seg at situasjonen er en ganske annen når det for eksempel gjelder Munchmuseet. Av den enkle grunn at styret i Oslo kommunes kunstsamlinger er lik byens kulturutvalg. Og bystyret

speiler byens mangfold. Slik demonstreres det altså i hvilken grad det er kulturlivet selv som bremser – først når det blir politisk overstyrt, aksepteres det motvillig at noe har skjedd. Ganske omvendt av hva man vanligvis forestiller seg, ligger det politiske Norge og kulturbyråkratiet milevidt foran den kulturelle «elite».

Men la gå med kulturadministrasjonen. Det er jo produktene som betyr noe. Ibsens forlegger eller Munchs gallerist er som kjent av marginal historisk betydning i forhold til de utøvende kunstnere. Går vi til kulturproduksjonen (og holder oss innenfor institusjonene), ser vi at det fremdeles – på et tidspunkt da hver tiende nordmann er innvanderer eller født av innvandererforeldre – er mulig å lese praktisk talt hele den norske skjønnlitterære bokhøsten fra de store forlagene (muligens på et par-tre titler nær) uten å merke spor av innvandring. Man kan se så godt som alle oppsetninger på alle institusjonsteatre uten å bli utsatt for sterkere pigmentering enn det en vanlig påskeferie gir skuespillerne. Man kan gå i måned etter måned og følge ivrig med på opera, ballett og maleriutstillinger – og det etniske mangfold vil begrense seg til en og annen innfløyet stjerne fra

Brooklyn. Uten å overdrive kan man fastslå at det er mulig å være høyt oppdatert på norsk litteratur, billedkunst, film og musikk i 2009 – uten i det hele tatt å ha fått med seg at befolkningen har gjennomgått store endringer.

Dette er så meget desto mer påfallende ettersom kulturutøvere i Norge antakeligvis vil påberope seg ikke bare en

dypere forståelse av innvandringen enn hos gjennomsnittet, men også en større toleranse overfor den. Spør en vanlig kulturkonsument eller utøver hvor han eller hun tror åpenheten for nye tanker, ny utvikling eller nye samfunnsmessige realiteter er størst: i byråkratiet, næringslivet eller kulturlivet. De fleste vil uten å reflektere svare det siste. Og det enda virkeligheten entydig peker en annen vei. Det kan – om man skal være pessimist – virke som om det offisielle Kultur-Norge ikke bare er i dårlig stand til å omsette en ny virkelighet til praksis, det er også lite villig til å ta utgangspunkt i den faktisk eksisterende virkeligheten. Tvilløst ser de kulturelle fortropper på seg selv som mer liberale, åpne og innvandringsstolerante enn resten av befolkningen. Realiteten er at Mangfolds-Norge har bedre vekstvilkår i politiet, bankvesenet eller forsvaret enn i kulturlivet.

Er kulturen monokulturell?

Betyr dette at norsk kultur anno 2009 er en monokultur, bestående av utelukkende etniske nordmenn? Det vil si: Er det kun mennesker med lange aner innenfor kongerikets grenser som bedriver kultur her i landet?

«Saken er at kulturlivet – eller rettere: de institusjonaliserte, formaliserte delene av det – kan vise til et etnisk mangfold som ligger på samme nivå i dag som på 1980-tallet.»

«Det er liten grunn til å betvile at det er innen rap det produseres mest poesi i dagens Norge, eller at gatekunst (graffiti) er den visuelle uttrykksform som både engasjerer flest utøvere og utløser sterkest reaksjoner på mottakersiden.»

Selvfølgeleg ikke. Uansett kulturdefinisjon, også i den snevreste tolkning (som i «kunst og kultur») er det vanskelig å forestille seg at hele befolkningsgrupper ikke skulle ha tvingende behov for å skape kulturelle ytringer – mer eller mindre hele tiden. Faktisk er det sannsynligvis bare én gruppe av noen størrelse som kan tillate seg kun å være kulturkonsumenter og ikke selv produsere. Det er representantene for den rådende mainstreamkulturen. Det vil si etnisk norsk middelklasse.

For eksempel kan man gå ut fra at det knapt er noen områder i det norske samfunn der den språklige nyskapingen er så stor og så intens som i skjæringsspunktet mellom forskjellige språklige kulturer, det vil si i ungdomsmiljøer preget av stor grad av etnisk blanding. Det er en sannhet så gammel og velprøvet at den nærmest er for en klisje å regne (men ikke mindre sann for det, hvilket blant annet norsk kulturhistorie er full av eksempler på): Ikke bare kunstneriske nyvinninger, men kulturelt liv i det hele tatt, stimuleres av forskjeller, ikke likheter.

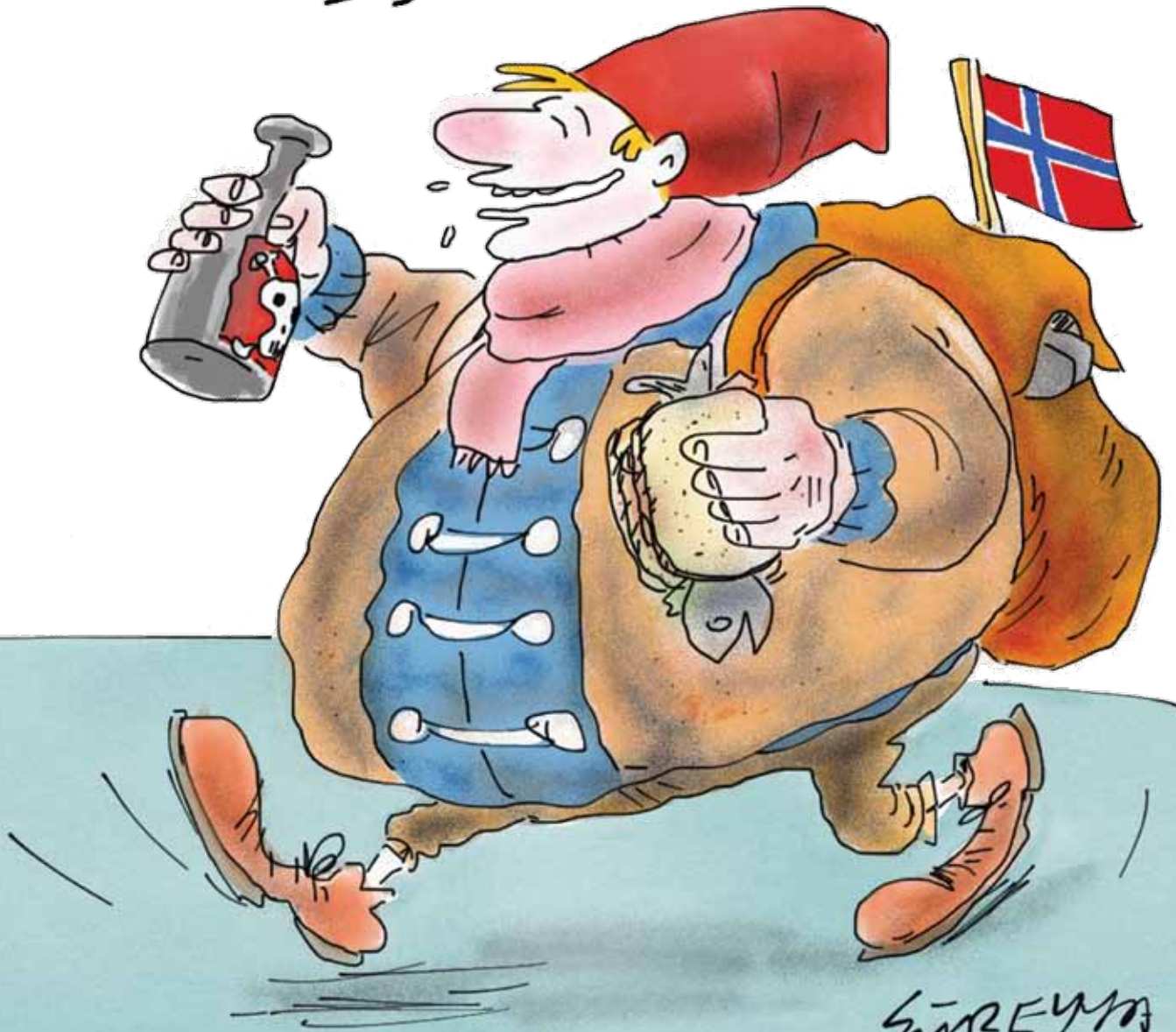
De multikulturelle elementene i samtidskulturen er mange og sterke. Det går ikke én uke, knapt en dag, uten at det et sted i Norge avholdes konserter helt eller delvis bygget på instrumenter og musikktradisjoner utenfor den europeisk/amerikanske aksen. Det produseres poesiopplesninger, danseoppsetninger, teaterstykker, billedkunst, filmer og alle former for genreoverskridende kunstperformances, det skrives dikt og komponeres sanger – det er en kulturproduksjon i befolkningslagene med migrasjonserfaring som i snitt, antakeligvis, langt overgår hva majoritetsbefolkningen produserer.

En ting er hva den enkelte språk- og befolkningsgruppe produserer internt, for seg og sine og for å levendeholde en etnisk tradisjon i et nytt land. Viktigere – og mer spennende – (i alle fall fra et «mangfolds»-perspektiv) er hva som oppstår i møtepunktene mellom tradisjon og samtid, mellom grupper og individer med forskjellig bakgrunn, og idet internasjonale uttrykksformer finner ny jord å spire i.

Mange eksempler kunne vært trukket fram for å synliggjøre mangfoldigheten, omfanget, vitaliteten og bredden i kunst som gror i snittflatene mellom forskjellige tradisjoner og uttrykksformer. Men det er en lite kontroversiell påstand å fremheve hip-hopkulturen som en av vår tids rikeste, mest mangfoldige, mest overraskende, og med størst potensial. I tillegg, selvfølgelig, til at den er grenseoverskridende

Sjkal...!

i enhver forstand: Den blander genrer, den mixer høyt og lavt, den kan gjøre gaten til sin scene (eller sitt galleri), så vel som konserthusene eller museene, den kan være kostbar eller gratis, søkkrik eller lutfattig – og den tilbyr (som rock'n'roll i sin tid) en totalkultur: klær, musikk, estetiske uttrykk, filosofi og livsholdning.

Det er liten grunn til å betvile at det er innen rap det produseres mest poesi i dagens Norge, eller at gatekunst (graffiti) er den visuelle uttrykksform som både engasjerer flest utøvere og utløser sterkest reaksjoner på mottakersiden.

Mye kan utvilsomt både sies og menes om disse kunstneriske uttrykksformene. (Og forfatteren av denne artikkelen er svært langt fra å besitte nevneverdig kunnskap om feltet.) I denne forbindelse er det likevel tilstrekkelig å fastslå noen åpenbare og udiskutable fakta, nemlig at vi har å gjøre med en retning som (i likhet med for eksempel reggae) i begrenset grad er oppfanget av de tradisjonelle norske kulturinstitusjonene, samtidig som den utvilsomt er blant de retninger som kan fremvise størst mangfold i uttrykksformer og blant utøvere.

Det er altså ikke på noen måte vanskelig å finne eksempler på at etnisk mangfold lever og blomstrer i norsk kultur og norske kulturuttrykk. Det er bare så lite av den som manifesterer seg i den institusjonaliserte kulturen.

Hvi skriker kulturlivet så langsomt frem?

Eksempelene viser at kulturelt mangfold ikke handler om å dyrke fram eller styrke de forskjellige kulturer som til enhver tid finnes i landet. Et slikt system, som nok har hatt sine tilhengere, hviler på en forestilling om «rene» kulturer som skaffer seg selvtilit ved å dyrke sitt særpreg. I så fall handler mangfoldet om å ha et bredest mulig utvalg av forskjellige kulturer å velge i, som merkevarer i en motebutikk.

Snarere er mangfoldssamfunnet et spørsmål om å akseptere at den – ene – kulturen vi lever i, er mangfoldig i sitt vesen. Etnisk, og på annet vis. Som det er sagt av den nordmann som har nedlagt det største praktiske og teoretiske arbeid for å virkeliggjøre visjonene om et mangfoldig kulturliv de siste tredve år, Khalid Salimi: Dette handler ikke om å bygge broer. Vi lever på samme fordømte øya, alle sammen.

Mangfoldskulturen lever i beste velgående. Men bare i liten grad i den synlige og formelle norske kulturverdenen. Bare sjelden i avisenes kulturdekning, i institusjonenes budsjetter eller i statlige støtteordninger. Om det er riktig at det offisielle, institusjonaliserte kulturlivet nok er positivt til visjonen om mangfoldets kultur, men likevel ikke klarer å realisere det, er det helt nødvendig å søke

etter årsakene. Man kan starte hvor som helst, og det faller naturlig å begynne i det nærmeste. Antakeligvis er det ingen felt innen kulturområdet der avstanden mellom ambisjon, godvilje og resultater er så stor som på det området undertegnede kjenner best: litteraturen. Det finnes ikke et norsk forlag verd navnet som ikke leter etter og drømmer om å utgi en roman, en diktsamling eller en barnebok som «speiler det flerkulturelle Norge», «levendegjør de nye erfaringer som er brakt til landet», eller hva nå forlagets reklameavdelinger kan komme opp med av veltalende fraser. Det er slett ikke slik at terskelen er høyere eller nåløyet trangere for mennesker med en annen bakgrunn enn gjennomsnitts-nordmannen. Tvert imot, om man skal være ærlig må det innrømmes at det litterært og språklig ville blitt krevet mindre av Ali enn av Ola ved vurderingen av et manuskript. Erfaringsbakgrunn knyttet til migrasjon – enten egen eller i foreldregenerasjonen – vil i seg selv telle godt i vektskålen for en utgivelse. Både fordi forlag, anmeldere og bokfolk generelt er velvillig innstilt i utgangspunktet, fordi det legger en viss «knapphulls-blomstverdi» i et eksotisk navn på boklistene, og ut fra en diffus formening om at man synliggjør en viktig innsikt, nær sagt uansett, når nye stemmer kommer til orde.

Parnasset står med andre ord vidåpent. Likevel klarer samlet en norsk forslagsbransje knapt nok å publisere én tittel av dette slaget hvert annet år.

Formodentlig hersker samme hjelpeløse velvillighet i andre deler av kulturlivet. Hvilket tyder på at det er noe galt i selve tenkemåten. For ordens skyld: Dette handler ikke om å

ta det som er, erklære det for godt nok, og gjøre det til institusjonskultur. Det handler om å forholde seg til denne type kulturuttrykk på nøyaktig samme måte som man i generasjoner har gjort slik man gjør med kultur, uansett avsender og genre: Man kultiverer. Man dyrker. Man stimulerer og hjelper, dytter og heier – og best som det er, har man fremodlet noe stort. Det er ikke noe man gjør av hensyn til avsenderen, men av hensyn til mottakeren.

Det kan finnes mange og komplekse årsaker til at kulturlivet er dårligere til å forholde seg til – og synliggjøre – mangfold enn det resten av samfunnet er. En av de viktigste er utvilsomt at det norske kulturlivet selv vil benekte at så er tilfelle, og følgelig ikke ser noen grunn til å ta i med problemet. Selv om fondsmeglermiljøet og indremisjonen oppviser større kulturell diversitet enn Litteratur- og Kunst-Norge, vil de siste tviholde på sitt selvbylde som mer tolerant, rett og slett ut fra en tilvant forestilling om å ligge i forkant.

En annen viktig årsak ligger sannsynligvis også i at det kulturbyråkratiske støtteapparatet er bygget opp etter modeller der det er en viktig målsetning å bevare det bestående, ofte også restaurere det forgangne,

«Å beskytte norsk kultur mot (for eksempel) utenlandsk påvirkning er ikke en hjelp, det er et hinder for en levedyktig kultur – i alle fall om man mener seriøst at kulturen skal speile mangfoldet.»

heller enn å stimulere det nye. Språkpolitikken er et skrikende tydelig eksempel. Antakeligvis er det få steder der man kan slippe unna med, ja, der det rent ut sagt oppfattes som litt progressivt og fint, å si at det er viktig å bekjempe utenlandsk påvirkning. Forsøk å bruke denne frasen på samfunnsforhold utenfor kultursektoren. Man kan kanskje regne med en viss støtte (dessverre). Men fra sjikt som er lite politisk salongfåhig (gudskjelov). Det eksotiske og fremmedartede er gjerne – i alle fall retorisk – brukt som positive størrelser. Handler det om norske språkvaner, er det helt ok å betrakte det utlandske – sånn generelt – med skepsis.

Eksempelet er selvfølgelig spesielt. Men det er en gjennomgående – og lett forklarlig – grunnholdning i retorikken rundt store deler av det som finnes av støtteordninger rundt norsk kulturliv: At det handler om å styrke og støtte sårbare uttrykksformer som er under permanent trussel om angrep fra utsiden. Tanken på det omvendte, at det er det på utsiden som trenger støtte, noen ganger mot dominansen i institusjonskulturene, er ikke uhyrlig, den er langt på vei utenkt.

Dette – at sårbar kultur a priori er beskyttelsesverdig – er på mange måter en fordel for et rikt kulturliv. Men det multikulturelle, «kreolske» og kulturoverskridende finner vanskelig sin plass innenfor et slikt tankesett. Det ligger i selve begrepet «mangfoldskultur» at det strider mot et kulturens renhetsideal som har stått sterkt i norsk tradisjon siden midten av 1800-tallet. I våre dager er det helt klart en viktig og nødvendig kulturoppgave å blande genrer, språknivåer, uttrykksformer og arenaer. Det handler om å bryte tradisjoner, ikke styrke dem. Det er den urene, ikke den rene kultur, som best kan vise mangfoldet i det nye Norge, og som også kan gi muligheten for å spille den virkeligheten vi faktisk lever i. Å beskytte norsk kultur mot (for eksempel) utenlandsk påvirkning er ikke en hjelp, det er et hinder for en levedyktig kultur – i alle fall om man mener seriøst at kulturen skal spille mangfoldet.

Bildet er selvfølgelig ikke entydig. Men det er ingen overdrivelse å si at norsk kulturbyråkrati og støtteordninger for kunstformer ikke er tilpasset en multikulturell virkelighet. Snarere tvert imot, de er innrettet for å beskytte heller enn å åpne.

Uansett er det et faktum at vi fremdeles – trettifem år etter den første store asiatiske innvandringsbølgen – venter på den store innvandrerromanen, det grensedragende teaterstykket eller den skjellsettende kunstutstillingen fra vårt multikulturelle fedreland. (Man kan stille spørsmål om hvorfor situasjonen er en litt annen innen film og musikk – begge deler mer globaliserte kunstformer.) Mens ingeniør- og medisinstudiene domineres av studenter med erfaring

fra flere kulturtradisjoner, er humanistiske fag og kunsthøgskolen nærmest blottet for det samme. Forklarer det har vært søkt i innvandrer miljøene; den type fag forutsetter en stor grad av kontroll og innsikt i den tradisjonelle nasjonalkulturen, noe det tar flere generasjoner å opparbeide. Blir det hevdet. I tillegg har det liten prestisje (i visse miljøer) og gir dårlig avkastning – å male et bilde eller skrive en bok gir en viss kulturell kapital, men sørgelig lite reell. Alt sammen kan ha noe for seg, men det er i så fall bare delforklaringer. Og uansett er det mulig å gjøre noe med.

Hvem trenger kulturen?

For hvem er de kunstneriske og kulturelle støtteordninger? Dette grunnleggende spørsmålet stilles sjelden og besvares enda sjeldnere.

Offisielle tiltak for å påvirke kulturen – kulturelle støtteordninger, økonomisk stimulanse og særtiltak rettet mot deler av kulturlivet – virker. Det kan synes paradoksalt at kulturen, som i utgangspunktet er en arena for fri og upåvirket tenkning, er et av de områder der overstyring faktisk har effekt, raskt og med

enkle midler. Ikke på innholdet i kulturytringen, heller ikke på dens form, men på hvilke deler av det totale kulturbildet som skal realiseres og synliggjøres. Da den norske stat for en tid tilbake ønsket seg en bredere nasjonallitteratur, iverksatte den støttetiltak for skjønnlitteraturen i form av innkjøpsordningene. Kort tid etter økte den norske litterære produksjonen eksplosivt. Ikke bare kvantitativt, også kvalitetsmessig, tok «støttelitteraturen» enorme

skritt framover. Noen år senere fant man ut at vi hadde behov for mer barnelitteratur, og denne delen av ordningen ble økt. Med pavlovsk forutsigbarhet reagerte det litterære Norge, og ikke bare de foretningmessige ledd i kjeden, men selve den kunstneriske produksjonen økte som en direkte konsekvens av økonomisk overrisling.

Litteraturområdet er spesielt vellykket når det kommer til statlig støtte. Eksempelet lar seg likevel overføre til andre deler av kulturfeltet. Særtiltak for å stimulere deler av kunsten er ikke unntaket, men regelen. Myten om at kunsten er en vill plante som ikke tåler å gjødsles og stimuleres for å drive fram spesielle frukter, motbevises av så å si hver eneste internasjonale pris Norge vinner på ulike kunstarenaer.

Man kan spørre seg om det er et poeng å trekke all kultur inn i det «offisielle» nettverk av mer og mindre institusjonaliserte kulturytringer. Om mangfoldskulturen lever og trives uten å synes gjennom de tradisjonelle kanalene, er det vel ikke noe problem? Spørsmålet er hvem som går glipp av noe.

«De kvoterte. Laget øremerkede stillinger. Særstøtteordninger (...) Det tok noen måneder, så begynte tiltakene å virke. Først fikk de journalister, så fikk de gode journalister, etter en tid enestående gode journalister.»

Kulturelle støtteordninger gis ikke fordi kunstnere har «rett» til å drive med sin kunst. Ei heller er det sosial eller faglig støtte til enkeltgrupper med særinteresser. Om dette var hensikten, ville kulturstøtten uvegerlig ført til at kunsten fjernet seg fra samfunnet, ikke ble en del av det. Kultur skapes ikke i reservater. (Dessverre føres ofte diskusjoner rundt kulturelle støtteordninger langs akser som om det dreide seg om faglige rettigheter. Det er et feilspor, i lengden et ødeleggende feilspor, fordi samfunnet etter hvert ikke vil forstå hvorfor det skal bry seg om kunstmiljøer som mottar penger kun for sin egen del.)

Når resten av samfunnet bruker store midler på å holde kultursektoren i live, er det selvfølgelig i egeninteresse. Det er mottakerne som trenger kunststøtte, ikke avsenderne. Denne tenkningen ligger helt naturlig for oss – ingen tror at milliardene vi bruker på et operahus, er av hensynet til landets hundre operasangere, eller at det er for de små laugene av laftere og treskjærere det avsettes store midler til å bevare gammel tømmerhåndverkskunnskap.

Ikke desto mindre kan man noen ganger oppleve at når det snakkes om mangfoldskulturen, omtales det som en slags sosialstøtte, som en støtte fra et uspesifisert «oss» (det vil si det tradisjonelle, skattebetalende, etnisk hvite Norge), til et like uspesifisert «dem» (det vil si et nytt, eksotisk, stipendmottakende sjikt av innvandret kunst). En ting er at dette er klientifisering. En annen ting at man på den måten går glipp av hele poenget med kulturstøtte.

Det er ikke kunstens mangfoldige ytterkanter som trenger storsamfunnets støtte. Det er alle vi andre som trenger en mangfoldig kunst. Samfunnet bør stimulere mangfoldet i kulturen, av samme grunn som det stimulerer kunst og kultur generelt: av egeninteresse.

Ett sted i kulturens – eller i alle fall de tett tilknyttede – områder har vi sett hvorledes dette virker: i journalistikken. Da norske aviser og mediehus ble klar over at de manglet kompetanse på områder som vedrørte det multikulturelle Norge, tok de det enklest tenkelige grep: De kvoterte. Laget øremerkede stillinger. Særstøtteordninger. Selvfølgelig ikke av hensyn til journaliststudenter med annen bakgrunn enn flertallet, men av pur, kommersiell egeninteresse.

Det tok noen måneder, så begynte tiltakene å virke. Først fikk de journalister, så fikk de gode journalister, etter en tid enestående gode journalister. Nøyaktig som på alle andre områder. Ikke noe hokuspokus.

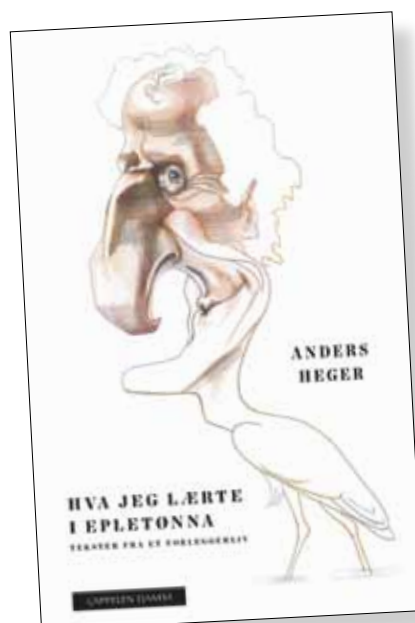
«I dagens Norge finnes det en arabisk, en somalisk, en vietnamesisk en thailandsk, en kinesisk kulturkunnskap. Blant annet (...) Den er der, men den realiseres ikke gjennom kunstinstitusjonene.»

Det er klart at samme resept kan brukes på andre deler av det kulturelle liv. Om det er slik at norske teatre har skuespillere som råder over 138 forskjellige dialekter, men ingen som kan punjabi, er det på tide å stille spørsmålet: Trenger samfunnet skuespillere med annen hudfarge og kunnskap enn dem det har? Samfunnet kan skaffe seg dem. Det er bare å blinke ut plasser på teaterskolen (på nøyaktig samme måte som man sørger for kjønnsbalanse). Trenger samfunnet litteratur som forteller om den nye storbyvirkeligheten? Den kan skaffes, med samme metode som man skaffet seg litteraturen om den gamle: øremerkede midler.

Alt dette forutsetter en viss kunnskap om kultur- og kunstformer som nok mangler hos de bevilgende myndigheter. Kulturen støttes og stimuleres av hensyn til kulturkonsumentene, ikke av hensyn til produsentene. Men det betyr ikke at det er konsumentensiden som kan skille godt fra dårlig, løfte det lovende frem og sile ut det forlorte. I dagens Norge finnes det en arabisk, en somalisk, en vietnamesisk en thailandsk, en kinesisk kulturkunnskap. Blant annet. Den er der, men den realiseres ikke gjennom kunstinstitusjonene. Ikke kan vi forvente at institusjonene skal gjøre det heller, de aner nemlig ikke noe om denne kunnskapen. Om den skal gis som gave til den norske befolkningen, må vi ha hjelpere – inne i kulturinstitusjonene – som kan vise oss den. Det vil med andre ord kreve tilførsel av kompetanse, i tillegg til kapital. Men en uoverkommelig oppgave er det ikke. Knappt nok en stor.

Den begynner uansett med at vi må innse at vi trenger det. ⑨

Teksten er en del av Anders Hegers bok *Hva jeg lærte i epletonna*: Tekster fra et forleggerliv, (2016 Cappelen Damm) og ble først publisert i *Mangfold eller enfold, 21 stemmer om kultur i vår tid* (Red. Trond Giske), 2009

Abonner på

SAMORA

Magasinet Samora er nå inne i sitt 38. år. Samora er et uavhengig innvandringspolitisk og kulturpolitisk magasin som tar opp situasjonen for minoriteter i Norge samt forholdet mellom minoriteter og majoritet.

Samora legger vekt på å formidle kulturuttrykk fra minoritetsgruppene som musikk, bøker, filmer og kunstutstillinger som de store mediene ikke dekker.

Abonner nå!

e-mail til samora@samora.no

Tlf.: 22 20 96 90

**Ett års abonnement
(4 utgaver)**

**kr 150.- for privatpersoner
& kr 250.- for institusjoner**

Samora er hovedstad i ingenmannslandet mellom Norge og omverden. Samora vil gi stemme til det mangfoldige Norge alle prater om, men altfor få vet hva er.

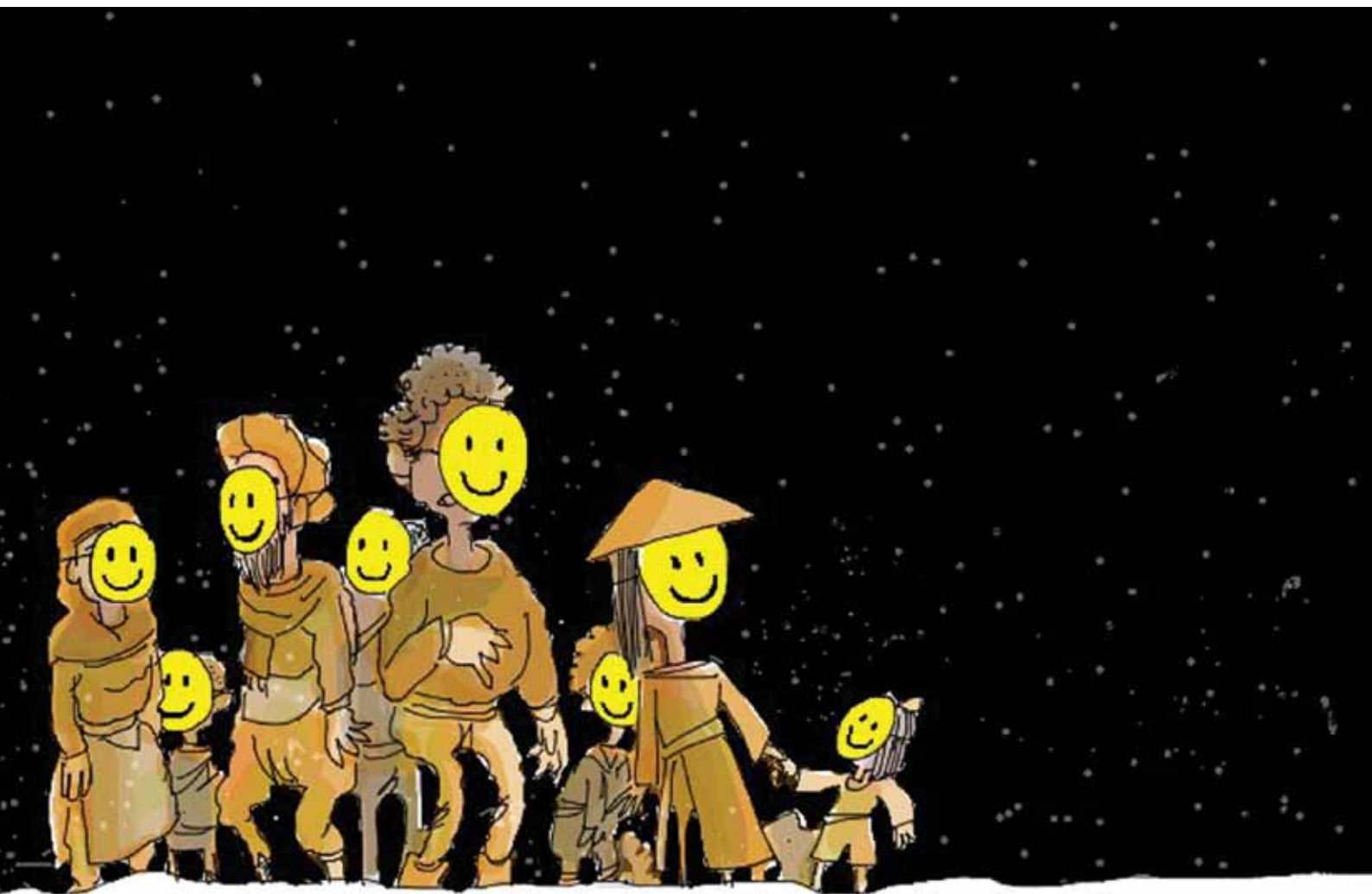
Samora er et magasin for alt som er ureint, det som er i mellom, litt av begge deler.

Samora er ikke bare for «innvandrere» eller «nordmenn».

Samora er der fordi alt ikke er som det ser ut.

Kanskje Samora er magasinet du savner? Synes du denne teksten er vagt formulert? Har du sterkere ord?

Kanskje finner du ordene sammen med andre? Samora trenger bilder og tekster fra din virkelighet. Ung og uerfaren kan være en fordel.

Forskjellighet må ses og identifiseres

Mennesker med mangfoldig bakgrunn, enten denne manifesteres gjennom hudfarge, kjønnsuttrykk, nasjonalitet, religion, eller andre variabler, utgjør en ressurs, og må ikke ignoreres med såkalt fargeblindhet.

LOVELEEN RIHEL BRENNÅ

Refleksjon

Barn Det er populært å snakke varmt om barns fargeblindhet. Det er jo også sant at barn ofte

ikke legger så mye vekt på hudfargen, men ser menneskenes ulike kvaliteter mer enn de ser ytre ulikheter. Barnas evne til å se forbi hudfarge, legger et godt

Illustrasjon: Sureyya Aydin

grunnlag for gode holdninger til medmennesker. I voksenverdenen, og spesielt i forretningslivet og blant ledere, er dog ikke fargeblindheten tilstrekkelig. Her er det på plass med en mer aktiv tilnærming.

Min prosess

I min bok *Djulaha! Om å forstå annerledeshet* skrev jeg at fargeblindhet må være målet. Dette var et sentiment jeg var blitt introdusert for av forskere og fagpersoner som jobbet med temaer som kulturforskjeller og rasespørsmål. Når jeg hørte folk snakke om at hudfarge og etnisitet ikke har noe med suksess å gjøre, opplevde jeg dette som rimelig. I dag, etter selv å ha jobbet med tematikken over flere tiår, tenker jeg at mangfold må være målet – og akkurat her snakker jeg om hudfarge og etnisitet. Da blir det allikevel ikke helt irrelevant å «se fargen».

«Tanken bak fargeblindhet er altså velmenende, men den springer ut av en grunnleggende tanke om at 'fargene' er uten betydning for innehaveren av fargen, samt at fargen heller ikke kan utgjøre noen styrke.

Den joviale lederen

Enkelte ledere opplever seg selv som rettferdige og inkluderende når de unnlater å snakke om de ansattes annerledeshet:

«For oss er alle like, uansett om de er gule, svarte eller grønne! Det er kompetansen som teller» er en populær uttalelse blant ledere. De formoder altså at deres egen fargeblindhet her er en form for snillhet eller likeverdstenkning.

Velmenende likegyldighet

Professor Jon Rogstad i forskningsstiftelsen Fafo har kalt dette fenomenet «velmenende likegyldighet». En konsekvens av velmenende likegyldighet kan være at de ansatte blir ensomme med sine erfaringer og tanker om det som handler om etnisitet. De kan fort få et svakere selvbilde og begynne å tvile på sine egne reaksjoner og opplevelser som ofte er knyttet til det å være en person med «ikke-vestlig bakgrunn».

Ikke-vestlig bakgrunn er et uttrykk som både kobles til kultur, etnisitet, religion og farge. Det er også et politisk begrep som plasserer nettopp mennesker som tilhører denne gruppen i et negativt lys. I tillegg til at høyst reelle situasjoner som etniske minoriteter kan komme ut for ugyldiggjøres, dreper man med denne filosofien også muligheten til å dra nytte av forretningspotensialet som ligger i å utnytte mangfoldet på arbeidsplassen. Tanken bak fargeblindhet er altså velmenende, men den springer ut av en grunnleggende tanke om at «fargene» er uten betydning for innehaveren av fargen, samt at «fargen» heller ikke kan utgjøre noen styrke.

Grip fargen!

Fargeblindhet som strategi legitimerer skjev balanse mellom folk med ulike hudfarger, der det er den «hvite» som oppfordres til ikke å se «fargen». Mennesker med mangfoldig bakgrunn, enten denne manifesteres gjennom hudfarge, kjønnsuttrykk, nasjonalitet, religion, enn si andre variabler, utgjør en ressurs, og må ikke ignoreres med såkalt fargeblindhet. Skal du for eksempel drive dagligvarehandel i et område der mange har muslimsk bakgrunn, ville det jo være tåpelig å late som om du ikke så dine egne ansatte med muslimsk bakgrunn, som kanskje er eksperter på hva kundene dine vil ha. Forskjellighet må ses, identifiseres og brukes positivt. Det lønner seg både for arbeidsmiljøet og økonomien. 9

Illustrasjon: Sureyya Aydin

Kongen kan ta seg en bolle

Kongen kan ta seg en bolle.

- Skal det være en rosinbolle til kaffen, Deres Majestet?
- Nei.

EVEN TØMTE

Dissonans

Alt hva fedrene har kjempet, mødrene har grett: Tre rosinboller til tyve kroner, i anledning filmen «Kongens nei», som minnes Kong Haakons heroiske stillingstagen mot den nazistiske okkupasjonen. Vi må lære av historien, og aldri

glemme. Narvesen tilbød for anledningen rasjoneringskort på kaffe, tre kopper for tretti kroner, som man kan drikke i solidaritet med dem som opplevde knappheten under okkupasjonen. Det vites ikke om Narvesen-kaffen var laget på ristet løvetannrot i

likhet med den autentiske krisekaffen, men samme hva de er laget av vil Narvesen neppe rasjonere varene sine i virkeligheten.

Narvesens motvillighet

Uansett er det noe smakløst over dette, og da tenker jeg ikke på den manglende aromaen til kioskenes automatbrygg, snarere over hvordan symboler på en vanskelig virkelighet i nær fortid brukes som kitsch for å skru forbruket mot stadig nye høyder — passende nok også mens millioner er på flukt fra krig i en krise så alvorlig at paralleller ofte blir trukket nettopp til annen verdenskrig.

Mens man nipper til kaffen, kunne man gå inn på nettsiden «Narvesens nei», der man kunne lese liksom-historiske avisartikler om krigshistorien sett gjennom Narvesens øyne. De sa nei til tyskerne de også, og bidro slik med sin skjerv til at vi vant krigen, og kunne kjøpe våre hveteboller i frihet, slik KZ-fangene drømte om og gutta på skauen kjempet og døde for.

Om de kjempet i det hele tatt, da. Noen gjorde det, bevares. Men noen var jo på den andre siden også. Noen jobbet for tyskerne, av overbevisning eller for å skaffe mat på bordet. Og noen, kanskje de fleste, var midt i mellom og gjorde som man gjør, lever sine liv som best man kan og forsøker å holde seg unna bråk. Historikerne har kommet over den mest nasjonalistiske lallingen i sine fortellinger om annen verdenskrig, og begynt å gi oss mer nyanserte fortellinger.

Mer nasjonal mytologi, mindre historieformidling

Vi vet mer om tvetydighetene og dilemmaene og alt det som hendte under okkupasjonen som vi ikke fører opp på skrytelista når vi skal holde 17-maitale. I filmverdenen later det derimot fortsatt til å være flaggvifting som gjelder, der slike nyanser blir visket ut av hensyn til den dramatiske historiefortellingen, og man ender med noe som handler mer om nasjonal mytologi enn om historieformidling.

Historiker Lars Borgersrud er blant dem som i Klassekampen har kritisert hvordan Kongens nei «gjennom sitt utvalg av fakta og effekter gjør (...) kongehuset til den avgjørende kraften som presset en vaklende regjering til motstand», noe de historiske kildene ikke gir grunnlag for å hevde. For min del skal jeg ikke påberope meg noen dypere kunnskap om detaljene i disse historiske hendelsene, ei heller trekke verken filmskapernes motiver, sans for detaljer eller historiekunnskap i tvil. Det er ikke hensikten min. Derimot merker jeg meg hvilke historier vi velger å lage filmer om — tungtvann, heltemodige motstandsfolk, en heltemodig konge — og merke meg at de later til å gli temmelig friksjonsfritt inn i den litt

enkle, ikke så ubehagelige historien vi liker å fortelle hverandre om krigen.

Hvor er filmene med et annerledes perspektiv

Vi venter fremdeles på å se storfilmen med Quisling i hovedrollen, eller den deporterte jødiske familien, eller de velmenende patriotene som ut fra de edleste hensikter endte opp i Nasjonal Samling. «Kongens 'nei'», skriver Borgersrud, «som altså også var regjeringens, ble et viktig skritt på veien mot at Norge kom i krig og ble en alliert stat. Men det var ikke tenkt slik og det var ikke kampvilje som presset det fram. Det var skiftet i Hitlers strategi.» Men det er en fin historie, da.

Det er kanskje et tegn i tiden. Med globalisering og sosiale medier og fragmenterte identiteter og skumle muslimer på alle kanter, føles det godt å kunne lene seg på noe som er enkelt, solid og ekte. Som Kongen. Som krigen. Derfor har Hollywood i over et tiår knapt gjort annet enn å resirkulere filmer og serier fra vår barndom, så vi kan drømme nostalgisk om den gangen verden var mindre komplisert. Derfor lages

det fortellinger om krigen som gjør historien behagelig enkel. Vi kjøper drømmen om en enklere og mer oversiktlig virkelighet, fordi det er noe vi ønsker oss, akkurat som vi ønsker oss, og kjøper, kaffe med hvetebolle.

Spørsmål om nasjonalitet har imidlertid alltid vært mer komplekse enn de nasjonalistiske mytene vil ha det til. Slik er det fremdeles. I en tid der spørsmål om nasjonalitet og identitet skaper splid og forvirring, er det

noen krefter som tjener på å gi forenklete svar, svar som er så enkle at de øver vold på virkeligheten.

Hitler 2

Omtrent samtidig som «Kongens nei» gikk over norske kinolerret, så jeg filmatiseringen av «Han er her igjen» av Timur Vermes, der Adolf Hitler våkner til live i Berlin i 2011 og merker at hans budskap har en urovekkende klangbunn også i denne nye tiden. Man kan bruke mesteparten av filmen til å le av denne ravende anakronismen, men plutselig setter man hvetebollen i halsen idet Hitler gir seg til å diskutere med desillusjonerte, innvandrings skeptiske alminnelige tyskere, og man oppdager hvor kjent alt dette virker.

Slik går det også an å snakke om krigen. Overforenklete 'nasjonale fortellinger' bør derimot behandles med omhu. Ellers risikerer de ikke bare å gi oss en skjev forståelse av historien, men også å ruste oss dårlig for å forstå brennbare spørsmål om verden i dag. Selv om de kan være velegnet til å selge kaffe. ☹

«I en tid der spørsmål om nasjonalitet og identitet skaper splid og forvirring, er det noen krefter som tjener på å gi forenklete svar, svar som er så enkle at de øver vold på virkeligheten.»

Édouard Louis' selvbiografiske debutbok, *Farvel til Eddy Bellegeule*, handler mye om en vanskelig oppvekst på den franske landsbygda.
Foto: John Foley/Opale

Vil spre sannheten om vold

Den franske forfatteren Édouard Louis (24) har et kjærlighetsforhold til Toni Morrisons velkjente bøker. Særlig er han opptatt av hvordan hun beskriver vold. Hvor kommer vold opprinnelig fra, hvis det er å finne overalt rundt oss? Hvem kan ta på seg skylden for all volden i samfunnet?

SARA FLAAEN LICIOUS

SAMORA

Wergelandssalen på Litteraturhuset var fullsatt den 23. september, da Édouard Louis kom for å snakke om sitt forhold til Toni Morrisons forfatterskap. Toni Morrison debuterte

som forfatter i 1971 i USA, i en alder av nesten førti år. Populariteten rundt henne vokste, også internasjonalt, i takt med hver nye utgivelse. Hun var en modig, svart kvinne som skrev sannhetssøkende

historier preget av råskap og smerte. Sentralt ligger beskrivelsene av ulike typer vold i alle menneskelige relasjoner.

Kontrasten mellom Toni Morrison og Édouard Louis kan virke stor, men den er ikke så stor som en skulle tro. Louis' selvbiografiske debutbok, *Farvel til Eddy Bellegeule*, handler mye om en vanskelig oppvekst på den franske landsbygda. Der ble han trakassert for sin homofile legning, både av familien og samfunnet rundt. Det som binder Édouard Louis til Toni Morrison, er deres gjensidige fascinasjon for vold. Tematikken går igjen i bøkene deres, og de har begge mottatt god kritikk for å ha skrevet om det på en direkte og ærlig måte. «Det er så mange menn og kvinner her i verden som går glipp av sjansen til å rope ut, fordi de

.....
«Det er så mange menn og kvinner her i verden som går glipp av sjansen til å rope ut, fordi de ikke vet hvor eller til hvem de skal rope. I Tony Morrisons verk har jeg hørt mange tapte rop»
.....

ikke vet hvor eller til hvem de skal rope. I Tony Morrisons verk har jeg hørt mange tapte rop», sier han. I foredraget bruker Louis eksempler både fra Morrisons bøker og fra sitt eget liv, for å illustrere hvordan vold utløser vold.

Voldens gang

Édouard Louis åpner foredraget med å la spørsmålet «hvem hører følelsene våre til?» henge i lufta. Han begynner så å fortelle om en gang han kom i samtale med en eldre mann i en park. Mannen fortalte ham følgende: «Når vi har mistet alt – håpet vårt, drømmene våre, evnen vår til å være kreativ – da har vi ingenting igjen, ikke engang våre egne følelser». Ordene til mannen ble fort glemt, men mye senere, da han var på et arrangement hvor det ble snakket om vold, kom han til å tenke på mannens ord igjen. Det ble vist en film av noen som nylig var blitt arbeidsløse fordi de hadde gått i protest mot nedbemanningen. Demonstrasjonen endte med at de fikk øye på sjefen for konsernet og gikk til angrep på han. Spørsmålet som oppstod etter filmen var: er det legitimt å besvare med vold?

Édouard Louis forteller: «Dette fikk meg brått til å tenke på mannen i parken igjen. Jeg følte at vi stilte feil spørsmål, dermed ville vi også få feil svar. I denne situasjonen var det nemlig to former for vold – det er vold i handlingen til bedriften som ga over 3000 mennesker sparken, og det er vold i den fysiske handlingen de tidligere ansatte påførte sjefen. Hva er egentlig verst?» Videre kommer han med teorien om at det egentlig kun er snakk om én voldelig handling – i to deler, to faser. Menneskene som protesterte ble gjort arbeidsløse av bedriften, deres naturlige reaksjon blir en voldelig protest. Voldelige handlinger fører til flere voldelige handlinger – det er voldens gang. Dette mener Louis er grunnen til at våre egne, voldelige handlinger og reaksjoner til tider kan virke fremmede for oss selv.

Vold mot de som står oss nær

Toni Morrisons prisvinnende bok *Beloved*, handler om Sethe som, sammen med sine to barn, klarer å rømme fra plantasjonen hun jobber på. De kommer seg til Ohio, en fristat for slaver, men etter 28 dager i frihet blir de sporet opp av eierne sine. Sethe velger da å ta livet av sin to år gamle datter for at hun skal slippe å vokse opp som slave. «På samme måte som med de arbeidsløse menneskenes protest, er dette en reaksjon på og videreføring av vold. Dette er et av mange eksempler på slaveriets vold», forklarer Louis. Sethe var en mor som hadde mistet alt – håpet, drømmene, evnen til å være kreativ. Hun hadde ingenting igjen, ikke engang egne følelser.

Édouard Louis har selv erfart vold i familien i oppveksten. Han forteller om den dramatiske dagen i

2001, da broren hans forsøkte å ta livet av faren deres. «Mamma prøvde å skyve meg vekk og ba meg om å ikke se. Men jeg ville se. Krangelen var mitt verk, min hevn», begynner Louis. En dag han kom hjem på et uventet tidspunkt, tok han moren på fersken i å gi penger til storebroren. Dette var noe faren hadde forbudt, ettersom storebroren brukte pengene på stoff og alkohol. Han lovte å ikke si noe om det, men en hendelse noen dager senere gjorde at han endret mening og gjorde at unge Édouard Louis ønsket å framprovosere en krangel mellom faren og broren, for å hevne seg på moren.

Louis forteller: «Det er tidlig på morgen, og jeg gjør meg klar til å dra på skolen. Idet jeg skal til å gå ut døren stopper mamma meg og sier: «Du er ikke akkurat det barnet jeg drømte om, Édouard. Du er ikke engang ti år og du har allerede påført oss så mye skam. Folkene i byen kaller deg homse, og vi må skamme oss på dine vegne». Jeg forlater huset uten å svare, men ordene hennes svir hele resten av dagen». Sannheten om pengene kommer for dagen over middagsbordet, og som forventet utløser dette et voldsomt sinne hos faren. «Under slåsskampen følte jeg på hevners glede, men etterpå kom den dårlige samvittigheten og jeg innså at disse hevngjerrige følelsene ikke egentlig var mine. Men hvem tilhørte de da?»

Ansvar for å redusere vold

«Hvor kommer vold fra?», spør Louis. «Vold er overalt rundt oss. Dersom vold alltid er der, da er spørsmålet for upresist. Hvis vold alltid eksisterer rundt oss, må vi heller begynne å spørre hva vi kan gjøre for å begrense det». Vold fører til mer vold. Som den gamle mannen i parken sa: når vi har mistet alt, kan vi utføre desperate, voldelige handlinger. De ansatte som protesterte ville ikke hatt noe aggresjonsgrunnlag dersom det ikke hadde blitt gjort urett mot dem, og Sethe ville ikke ha drept barnet sitt dersom det ikke hadde et vanskelig og smertefullt

«Når vi har mistet alt – håpet vårt, drømmene våre, evnen vår til å være kreativ – da har vi ingenting igjen, ikke engang våre egne følelser»

Det som binder Édouard Louis til Toni Morrison, er deres gjensidige fascinasjon for vold.
Foto: Timothy Greenfield-Sanders

liv i vente. Unge Édouard ville heller ikke ha framprovosert en konflikt han visste kunne gå veldig galt, dersom han hadde blitt akseptert av familien sin. Samfunnet vi lever i har stor påvirkning på volden i livene vi lever og i relasjonene vi har. Louis avslutter sterkt: «De med makten i samfunnet er alltid ansvarlige. Med makt kommer det alltid verktøy, verktøy som må brukes til å begrense vold!».

Sannheten må frem

Édouard Louis bruker mye av sin tid på å spre kunnskap om vold. I disse dager er han aktuell med sin andre bok, «Voldens historie», som nylig er oversatt til norsk. Boken skildrer en vanskelig kveld i livet hans, da han ble ranet, voldtatt og nesten drept i sitt eget hjem. Til Dagbladet sier han: «Jeg måtte skrive den. Det var nødvendig for meg å snakke om vold. Dessuten har jeg en trang til å skrive om sannheten. Vi har nok fiksjon, for mye fiksjon, jeg elsker det og – men noen må snakke om sannhet». 9

Linton Kwesi Johnson

Abida Parveen

Harry Belafonte

Fela Kuti

Billie Holiday

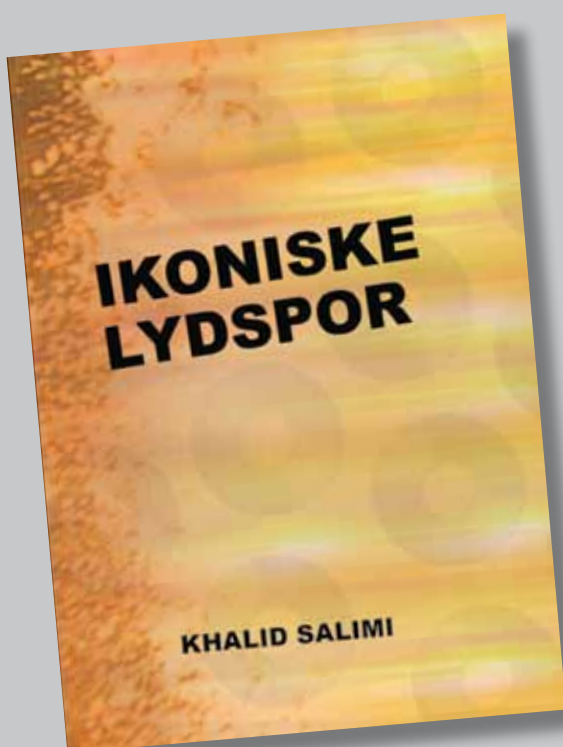

Victor Jara

Miriam Makeba

Bestill et eksemplar av **Ikoniske Lydspor**

«En bortgjemt perle (...) Det er motsetninger og det er fascinasjon, men hele tiden hører vi Khalid Salimis høyt personlige stemme og historie i valg og presentasjon»

Harald Stanghelle

Aftenposten 28.04.2015

Send en e-mail til
samora@samora.no

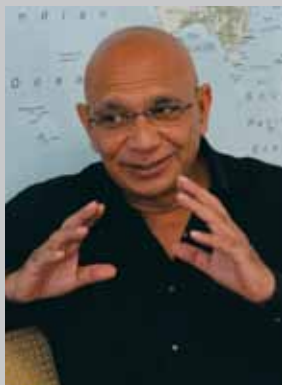
ring
tlf 22 20 96 90

Utgitt av
SAMORA
i samarbeid med
mela

**Kr.
150**

**Prisen er inkludert
forsendelse**

Khalid Salimi.

I forbindelse med Samoras 35-årsjubileum publiserte Samora «Ikoniske Lydspor», skrevet av Samoras ansvarlige redaktør, Khalid Salimi. Tekstene i boka har stått på trykk i Morgenbladet. Samora, i samarbeid med Mela, står for utgivelsen.

«Å lese disse 17 valgene av album fra verdens millioner av musikal-ske uttrykk, er som å sitte ved Khalid Salimis bord og høre ham dele av sin glede og kunnskap. Ordene er som musikken han gir oss – full av følelser, men også av engasjement, vilje og drømmer.

Anders Heger

Balita, Stella og Kimani kaller seg Pos People.

Foto: Patrick Nicanor Oldenborg

Occupying the Mind:

Gatespråkets politikk i norskafrikansk rap

Stella Mwangi og duoen African Sunz har jobbet med ulike hiphop-uttrykk i en årrekke. Som Pos People henter de inspirasjon fra klassisk reggae, nyere afrobeats og hiphop fra den gyldne æraen. Hva kan de oppnå sammen, og hvilke språk, kulturer og følelser vil de overskride?

ENDRE DALEN

SAMORA

African Sunz, som består av Dennis Kimani og Serge Balita Buhendwa, skapte en undergrunnshit i fjor med singelen «Mingele». Lyden er sterkt inspirert av afrohouse og afrobeats, noe som førte til at Olle Abstract premierte låta på podcasten *Lyd. New Norwegian Sounds*. Med «Kinky» har soundet deres kommet enda nærmere house. Det er et stort hopp fra den mer tradisjonelle hiphopen de lagde som African Sunz for få år siden.

En av de beste rapperne uansett kjønn
Søsteren til Kimani, Stella Mwangi, har kommet langt

siden hun debuterte som 15-åring på en svarlåt til Diaz' «Stikking» i 2002. Siden da har Stella utviklet seg til ikke å bare være en av de rapperne som er mest strømmet på internett, men er også en av de dyktigste i Norge. I det siste har hun både rappet på swahili, gikuyu, norsk og engelsk, og er en av de mest populære rapperne i Kenya. I mellomtiden har hun representert Norge i den internasjonale finalen i Melodi Grand Prix. – Det betydde veldig mye for folk over hele landet. Det var en sang på swahili, som handlet om bestemødre og det å følge drømmene sine. Noe som alle kan relatere til. Og det å

representere Norge, som en tidligere politisk flyktning, var veldig spesielt, sier Stella til Samora.

Ser for seg turné i Øst-Afrika

Nå har de tre sammen med produsenten Soulbase (Vegar Dahl) gått sammen som Pos People. I november spilte de på Blå i forbindelse med Oslo World Music Festival. Lykkerusen og positivitets-vibbene smittet naturlig mellom vokalistene, publikum og bandet som inkluderer den førsteklases rytmeseksjonen Khalid Younis (bass) og Uriel Seri (trommer). Ikke rart at Pos People ser for seg å turnere i Øst-Afrika i nær fremtid. Det er en del forskjeller i lydbildene til African Sunz, Stella Mwangi og nå Pos People. Hvorfor plutselig reggaerytmer, spør Samora?

Stella: – Hiphop kommer fra reggae. Derfor var det helt naturlig for oss å inkludere det. Roots reggae, dancehall, hiphop og afrobeats kan jo settes i sammenheng.

Kimani: – Reggae har har jo alltid hatt en spesiell rolle og et viktig budskap. Kanskje hiphop har sklidd litt ut, men reggae er veldig sosialt bevisst musikk.

Balita: – Bakgrunnen vår er fra hiphop, men reggae har alltid spilt en rolle. Fra jamaicansk reggae til afrikanske artister som Alpha Blondy og Lucky Dube. Vi er glad i Wu-Tang og 2pac, så når vi setter oss sammen og skal levere et produkt, faller det naturlig å blande det med reggae.

Hvilket språk liker dere best å rappe på?

Stella: – For meg som har rappa på norsk, engelsk, swahili og morsmålet mitt gikuyu, er det egentlig hvilket språk jeg føler for å rappe på akkurat der og da. Men nå har vi sagt til Balita at han ikke får lov å rappe på noe annet enn fransk i Pos People-prosjektet (ler).

Balita: – Vi når så mye bredere med å rappe på engelsk og fransk enn å rappe på norsk. Omtrent hvor som helst i Afrika kan folk forstå oss med de to språkene. England og Frankrike har jo hatt kolonier nesten overalt, og mange andre steder enn i Afrika. Kimani og Stellas morsmål, gikuyu, har jeg lyst til å høre mer av, det høres så fett ut. Jeg forstår ikke en dritt av hva de sier, men jeg kan føle det.

Kimani: – Den første sangen vi lagde på norsk som African Sunz, «Politi med våpen», var veldig samfunnsengasjert. Den ble lagd på den tiden da politiet var bevæpnet. Vi har alltid sittet og skrevet norske tekster. En av dem som var med i African Sunz før, Skald 251 (Daniel Høstmark), rappa på norsk. Vi vokste opp sammen på Eidsvold. Han inspirerte veldig, fordi han tenkte helt annerledes i forhold til Oslo-rappere som for eksempel Danny og Pumba. Det har vært 250 skalter i Norge, han var den 251. og aller siste.

På «Mingele» blir det å mingle til mingele, single blir til singele. Hva er viktigst i rap; hva man sier eller hvordan man sier det?

Kimani: – Hiphop har vært en måte å uttrykke seg på hvor man gjennom slang lager egne ord. Hiphop skaper en identitet som gjør at man kan flippe på ting som blir sagt.

Balita: – Det finnes koder innen hiphop. Kanskje du har sagt ett ord, men hvordan du sier det kan ha en helt annen betydning.

Hva er inspirasjonen bak det nye soundet deres på singlene som African Sunz? Afrobeats? Afrohouse? Begge deler?

Balita: – Hva tenker du egentlig når du hører ordet afro? MHD, som egentlig skulle spille med oss på Oslo World Music Festival, driver med en retning kalt afrotrap. Både det første og siste leddet i setningen definerer sjangeren. Som musiker er det så mange ting som betyr noe når du skal lage en sang. Det er en viss følelse som får deg til å skrive de tankene du har der og da.

Kimani: – Den internasjonale suksessen til artister, spesielt fra Afrika, har vært veldig inspirerende i skapelsen av dette soundet. Spesielt med afrobeats fra Nigeria. Men husk at Balita er fra Kongo (og halvt fra Rwanda) og kongolesisk musikk hadde en stor betydning i Kenya hvor familien min kommer fra. Rumba og soukous fra Kongo er annerledes enn afrobeat. Og den nye afrobeats-

lyden er helt annerledes enn Fela Kutis afrobeat. Men musikken har mange av de samme vibbene. Så når vi så at afrohouse og afrobeats gjorde det så stort, så satt vi hjemme og satte på rumba, soukous og afrobeat og begynte å rappe.

George Clinton mener at man ikke kan skille «the mind from the body». Alt henger sammen; «free your mind and your ass will follow». Bør man tenke på det når man lager musikk?

Kimani: – Det er viktig å tenke og reflektere når man lager musikk, og ikke bare slippe seg løs. Samtidig er det viktig å ikke begrense seg selv.

Balita: – Man kan si at man ikke tenkte når man skrev det. Man kan også si det på en annen måte: Kan du skrive uten tanker? Kan du synges uten tanker?

Kimani: – Som Stella sier: «The word music comes from the word muse. Muse means; occupy thought». ☺

«Når vi så at afrohouse og afrobeats gjorde det så stort, så satt vi hjemme og satte på rumba, soukous og afrobeat og begynte å rappe.»

Disse ordene møter enhver person på vei inn i Norge via Gardermoen.

Musikere som trækker opp nye stier

Hvordan er det for musikere fra andre land, hver med sin unike bakgrunn, å komme til Norge? Blir de (og musikken deres) umiddelbart akseptert? Har de like mange muligheter som lokale musikere?

MARIKO HARA

SAMORA

Jeg har selv nylig flyttet til Norge, og i min jobb som musikk sosiolog har jeg forsket på hvordan musikere med immigrantbakgrunn bygger opp karrierene sine i et nytt land. Det viser seg at de som regel ikke kan følge den samme, brede vei som majoriteten for å etablere seg. I denne artikkelen skal vi se nærmere på de hindringer og utfordringer som fire forskjellige musikere støtte på, og hvordan de taklet disse ved å trække opp sine egne, smalere, stier mellom forskjellige (musikalske) felt for å utvikle karrieren sin.

Kanskje er du ikke den du tror du er

Rita er en 25 år gammel kvinnelig musiker fra Nepal med bakgrunn fra indisk klassisk musikk. Hun kom til Norge for første gang i 2007 for å opptre på en festival. Etter flere turnéer og konserter flyttet hun

til Oslo for å begynne på Musikkhøgskolen. Til å begynne med fant hun det vanskelig å passe inn i «systemet», fordi ingen av de eksisterende kursene passet hennes bakgrunn eller interesser, og hun ønsket at det fantes et «world music» kurs. Men til tross for mangelen på tilbud som passet perfekt, var det fremdeles tilgjengelige stier, bare mer indirekte. Hun oppdaget at kategorien «jazz og improvisasjon» ga henne en ny måte å jobbe på:

– Jeg elsker denne frie musikken, hvordan folk ser så små saker og går inn i dybden, ikke sant? Det er veldig interessant, jeg liker det virkelig... Jazz og improvisasjon? spør vi. – Ja, ja spesielt den improviserte biten er sånn... Det å skape sine egne ting når du prøver ut forskjellige elementer, og det er kjempeflott.

Rita har eksperimentert med, og utvidet, tablaspillingen sin. Hun er nå involvert i ulike prosjekter og opptrer mye i Norge, blant annet med et eksperimentelt elektronisk band.

Du vet aldri når en ny sti kan åpne opp

Henna kommer fra Japan, hun er en 43 år gammel kvinnelig komponist og musiker. Hun lærte tidlig å spille piano og var senere med i et band i Japan og planla en karriere som lydingeniør. Da hun flyttet til Norge i forbindelse med utdanningen sin i 1995, sluttet hun å spille i flere år.

– Jeg bodde på Gjøvik og jobbet på en avhandling i vintermørket. I det området var det ikke mye lys, fordi det var inne i skogen. Det var bare SÅÅÅ MØRKT. Snø overalt. Hvis du ikke hadde bil så var det vanskelig å komme seg noen steder. Jeg følte at jeg trengte en eller annen anti-stress aktivitet. Jeg jobbet på avhandlingen min på PC-en, og en venn installerte LOGICS programmet (et komponeringsverktøy) på PCen min. Jeg begynte å bruke denne programvaren som

en anti-stressaktivitet når jeg var lei av å jobbe på avhandlingen. Over tid begynte jeg å bruke LOGICS og komponere mer enn jeg jobbet på avhandlingen.

For Henna så åpnet fritidsbruken av et data-program opp uventet mange nye stier som ga henne muligheten til å ta fatt på en karriere som musiker. Hun

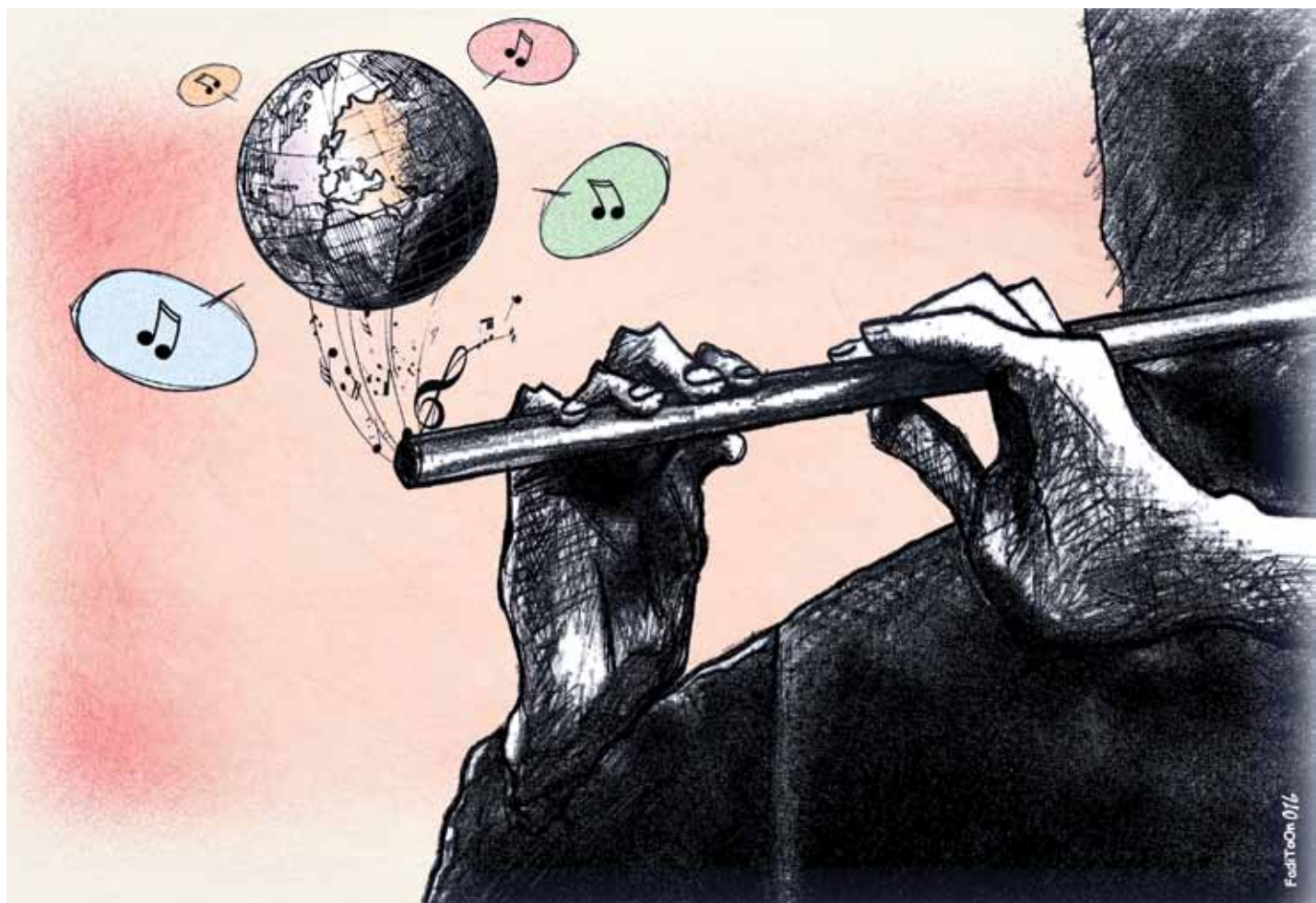
komponerer nå egne stykker, driver sitt eget plateselskap og leder et elektronikaband med norske utøvere, som hovedsakelig opptrer i Tyskland, Storbritannia og Italia.

– Hvis du ikke er åpen, hvor langt kommer du?

Den mannlige perkusjonisten Salif kommer fra Mali og er 50 år. Han begynte å spille allerede i 7-årsalderen og ble tidlig kjent i lokalområdet før

han senere ble solist i National Ballet of Mali. Han er involvert i en rekke samarbeidsprosjekter i og utenfor Norge, blant annet i Mali, og disse spenner fra jazz til tradisjonell malisk musikk. For ham er det å være åpen for forandringer nøkkelen til å finne nye stier som leder til nye muligheter. Han tilpasser gjerne sine instrumenter og musikkstiler etter behov,

«Men det å bruke tid på å finne den rette veien er ikke nødvendigvis en dårlig ting; det kan faktisk gi musikerne muligheter til å gå i nye retninger som de ikke hadde tenkt på tidligere.»

Illustrasjon: Fadi Abou Hassan / FadiToOn

og liker å spille enhver musikkstil, fra vestlig klassisk musikk til japansk tradisjonell musikk, på sine tradisjonelle maliske instrumenter. Han forklarte dette om sitt syn på åpenhet og fleksibilitet:

– Jeg kaller ikke dette forandring, det er en utvikling, du må utvikle måten du spiller på. Jeg spiller ikke på samme måten nå som jeg gjorde for ti år siden. Jeg har utviklet meg mye for å tilpasse meg. Når vi spiller i bryllup, barnedåp og forskjellige seremonier, da spiller vi bare for moro skyld. Det er forskjellig fra det å spille i et orkester. Har du muligheten til å spille klassisk musikk så er det noe annet. Alt må tilpasses. Ja, jeg kaller det integrasjon, du må integrere med den andre kulturen.

Vi kan si at åpenhet og tilpasningsevne som musiker åpner opp nye muligheter for samarbeid, som igjen leder til nye karrieremuligheter. Vil man ikke forandre noe, så kan tilgangen til mange felter fort bli begrenset ved at man ikke klarer lage noen sti som fører dit.

Båsetting reduserer mulighetene

Jorge er en klassisk utdannet 57 år gammel mannlig perkusjonist fra Brasil. Han kom til Norge i 1983 for å undervise i latinske rytmer og samba. Til å begynne med spilte han på jazzklubber i og rundt Oslo og i utlandet. Senere ble han involvert i forskjellige musikkmiljøer, både lokalt og internasjonalt. Siden begynnelsen på 2000-tallet har han fokusert mest på å spille i Rikskonsertenes skole- og barnehage-prosjekter.

Han synes det er beklagelig at jobbmulighetene hans i Norge i nyere tid har blitt redusert til kun å spille brasiliansk musikk, til tross for at han er en allsidig og fleksibel musiker; – Da jeg kom hit, var jeg en musiker som gjorde alt mulig. Jeg spilte alle forskjellige stiler og typer musikk. Sakte, men sikkert, har jeg blitt en brasiliansk perkusjonist. Så jeg spiller kun brasiliansk musikk. Da dette begynte å skje, så føltes det rart, fordi jeg ville spille jazz, jeg ville spille funk, jeg ville spille rock'n'roll, spille pop. Men det har ikke skjedd siden. Men, OK, jeg kan spille disse musikksstilene når jeg drar til Brasil. Jeg kan gjøre det når jeg drar til Russland, jeg kan gjøre det når jeg drar til USA. Men i Norge ble jeg en brasiliansk perkusjonist. Her er jeg brasiliansk. (Pause) Veldig rart. De puttet meg inn i denne rammen.

Utenlandske musikere blir ofte tilbudt oppdrag og jobber som er knyttet til musikk som er relatert til deres etnisitet eller opprinnelsesland. I de 15 årene Jorge jobbet med Rikskonsertene, ble det derfor til at han ofte tok på seg rollen som «brasiliansk musiker i Norge». Dette påvirket de mulighetene som var tilgjengelige for ham; til slutt følte han seg så begrenset med hensyn til sine muligheter i Norge

at han bestemte seg for å flytte tilbake til Brasil i 2015. Jorge sa til meg at det å flytte tilbake etter 33 år ville bli en ny utfordring og motivasjon for ham til å utvikle seg mer som musiker, i en alder av 57 år.

Smale stier er ikke det samme som ingen stier

Musikere med immigrantbakgrunn kan ha vansker med å bygge opp en egnet og relevant karriere i et nytt land, og må ofte trække opp stier som kan være kronglete, tar lengre tid og innebærer mange ulike utfordringer og hindringer. For eksempel så tok det Rita en god stund å finne det utdanningsmiljøet som passet henne. Men det å bruke tid på å finne den rette veien er ikke nødvendigvis uheldig; det kan faktisk gi musikerne muligheter til å gå i nye retninger som de ikke hadde tenkt på tidligere. Dette førte til at Rita fant nye måter å jobbe på, som utvidet mulighetene hennes og førte henne inn i jazz og improvisasjonsfeltet, og ikke world music-feltet som hun opprinnelig ønsket å jobbe i. Nye veier kan også dukke opp når man minst venter det i hverdagslivet.

Henna, på sin side, oppdaget at musikkprogramvaren LOGICS var et nyttig verktøy for å ta fatt på en musikkkarriere som hun tidligere hadde gitt opp på grunn av press fra familien i Japan. Utforskning av nye veier betyr kanskje at musikere må tilpasse seg for å komme inn i ønskede felt. Salif viste hvor viktig det er å være åpen for å endre sin stil eller bytte ut tradisjonelle instrumenter for å arbeide på flere felter. Men veier som musikere kan benytte seg av mellom forskjellige felter varer ikke nødvendigvis evig, og over tid trenger man å utforske nye retninger. Vi så hvordan Jorge strevde med å opprettholde karrieren sin i Norge etter at han hovedsakelig hadde jobbet for Rikskonsertene i mange år, men ble motivert til å søke muligheter for å gjenopprette karrieren i sitt opprinnelige hjemland.

Det vi kan lære av disse fire tilfellene er at mangelen på en umiddelbar og klar retning frem mot en musikkkarriere ikke nødvendigvis er en permanent hindring. Istedenfor kan utfordringene man møter være et springbrett til å navigere, utforske eller trække opp nye stier, som også kan hjelpe en til å utvikle seg videre som musiker. De som ønsker å støtte musikere med en immigrantbakgrunn bør ta hensyn til dette og hjelpe musikere å utforske forskjellige stier sammen, istedenfor å anta at det kun finnes en vei for alle. Dette vil hjelpe musikere til å utvikle en bærekraftig musikkkarriere i Norge, uten å bli isolert musikalsk sett eller satt i bås. 🎵

Jazzklang med indiske akkorder

Anders Lønne Grønseth, Debashish Bhattacharya og Kenny Wessel, har improvisert fram helt unik musikk. Hva er den musikalske hemmeligheten bak de tre svært ulike musikernes prosjekt?

SELMA BENMALEK

SAMORA

Prosjektet ble initiert av gitaristen Bhattacharya som ønsket å trekke den indiske raga-tradisjonen i retning av jazzens klang og ide, både amerikansk og europeisk tradisjon.

Anders Lønne Grønseth forteller: «På anbefaling fra en av lærerne på Musikkhøgskolen, studerte jeg hos Debashish i Kolkata i 2005. Denne læreren hadde igjen fått anbefalingen fra Kenny Wessel. I 2012 var jeg på konsert med Debashish i Oslo, og deretter ble jeg invitert til Kolkata for å delta i prosjektet.»

Chaturangui

Bhattacharya debuterte som musiker allerede som fireåring. Han var femten da han designet sin første chaturangui og tok sjangeren hindustani slide guitar til nye høyder.

I klassisk indisk positur og med sin gitarkreasjon liggende i fanget, tryller den smilende artisten fram melodier man forbinder med sitar eller sarod - men med et anstrøk av bluesgitar eller banjo. Chaturangui er en reinkarnasjon av gitaren «Hawaiian Steel» som nådde indiske ører på 1920-tallet. Jazzens fasinasjon for den indiske ragatradisjonen er velkjent, og den har sin egen nisje innen moderne jazz. Dette prosjektet tar utgangspunkt i den indiske musikken, med blikket rettet den andre veien. For Bhattacharya er det hovedsakelig jazzens instrumenter og klang som danner krysningspunktet med den indiske musikken.

Likheter og ulikheter

«Det er fasinende å oppleve musikalske likheter og forskjeller. Noen ganger opplever man at det man tror er ulikt, egentlig er likt. Andre ganger innser man at et felles grunnmateriale er skrudd sammen på ulike måter,» er Grønseths beskrivelse av det fruktbare musikalske møtet.

I høst har de tre artistene spilt bl.a. på Nesodden Jazzklubb, Tou Scene i Stavanger, Cafeteateret i

Gitarpioneren Debashish Bhattacharya og avantgarde-gitaristen Kenny Wessel og saksofonisten Anders Lønne Grønseth.

Oslo, Asker Kulturhus og Ibsenhuset i Skien. Når den dype og litt melankolske saksofonen omfavner de lette tonene fra chaturanguien, hører man at disse to helt forskjellige lydbildene går uhyrlig godt sammen. Mot en bakgrunn av gyngende tablarytmer legges Wessels jazztoner og danner en herlig virvelvind av nye og friske toner.

«Noen kobler musikk til farger, andre lager historier rundt musikken, mens atter andre opplever lyd som noe absolutt.»

Bhattacharya prøver seg til og med på Lillebjørn Nilsens «Tanta til Beate», og får det til å lyde som en fabulerende jamsession mellom musikklegendene Django Reinhardt og Ravi Shankar.

Hva får så publikum ut av dette?

«Musikkopplevelse er heldigvis svært individuelt. Noen kobler musikk til farger, andre lager historier rundt

musikken, mens atter andre opplever lyd som noe absolutt. Enkelte lytter helst med lukkede øyne, mens andre heller vil ut på dansegulvet. Alt jeg ønsker, er at publikum kommer med åpne ører og et åpent sinn,» understreker Grønseth.

Han anbefaler så absolutt andre norske artister å ta initiativ til liknende prosjekter: «Dette er en måte å åpne opp for verden på. Ved å tøye eller rive ned grenser kan vi skape unike opplevelser.»

Ana Tijoux begynte å rappe på slutten av 80-tallet, da hun «returnerte» til Chile, etter å ha blitt født i eksil i Frankrike. Her ser du henne live på Riddu Riddu. Alle foto: Ingrid Fadnes

– Dansende dør jeg

Den chilenske rapperen Ana Tijoux, et av Latin-Amerikas fremste hiphop-ikoner, og samiske Sofia Jannok fra Sverige frontet urfolksfestivalen Riddu Riddu i år. Hva har disse to røstene til felles?

ASTRID FADNES OG INGRID FADNES

SAMORA

Midnattssola kan ikke lenger sees. Det er seint på kveld, og vakre Manndalen, rundt to timer fra Tromsø, har byttet ut den lyse sommernatta med høljregn. Alt er vått og rått mellom de svarte fjellene. På hovedscena, midt på festivalområdet, entrer sju blåkledd menn scena. De ser litt malplasserte ut i like regnfrakker, men i det blåserrekka trækker til, kryper folk ut av gammer og lavvoer. Regnet stopper ingen i Manndalen. I hvert fall ikke når det er Latin-Amerikas store hiphop-ikon, Ana Tijoux, som står på scena.

Fra sør til nord med samme kamp

– Jeg har kommet til Nordpolen! roper Tijoux ut til publikum og spør oss om dette er den norske sommeren. – Det minner om Sør-Chile! Tåka kryper nedover de svarte fjellene og til slutt er det bare publikum Tijoux kan se fra scena.

– Dere er vakre der ute, takk for at dere holder ut!

For de fleste på Riddu Riddu var det ikke noe problem å «holde ut». Å se Tijoux på ei norsk scene er ikke vanlig. Hun har spilt i Norge bare én gang før, på Oslo World Music Festival i 2010, og siden den gang har karrieren til den chilenske artisten skutt i været. Publikum lot seg villig rive med av Tijoux' rap, blandet sammen med latinamerikanske musikk-sjangre som cumbia. Blant publikummet sto det en annen artist, ei som rett før Tijoux eide både scena og Manndalen. Sofia Jannok, Sápmis store stemme, fikk med sine sterke ord dalen til å stå dørgende stille. Gjennom musikken formidler både Tijoux og Jannok sterke, harde og nære kamper for to urfolksgrupper, geografisk langt unna hverandre, men likevel så nært i erfaringer med undertrykkelse og marginalisering.

Statkraft på hellig land

Den 39 år gamle Ana Tijoux begynte å rappe på slutten av 80-tallet, da hun «returnerte» til Chile, etter å ha blitt født i eksil i Frankrike. I likhet med tusenvis

«Tijoux synger om historie, hun synger om det på være kvinne i et patriarkalsk samfunn, hun rapper om militærregime, hun synger om studentene som de siste årene har mobilisert kraftig og blitt sterkt undertrykt.»

av andre chilenerne måtte også hennes foreldre forlate landet etter militærkuppet i 1973. Et brutalt militærregime, ledet av diktatoren Augusto Pinochet, med militær og moralsk støtte fra USA, sendte landet ut i en mørk periode. For Tijoux ble det likevel ingen tvil om hvor hun hørte hjemme. Da hun og mange andre eksil-chilenerne kunne returnere, fant de et land på vei inn i demokratiets tidsalder. Likevel, demokrati på papiret vil ikke endre historien og straffefriheten som fremdeles truer folkets sikkerhet i Chile, hevder Tijoux.

– Vi er fra Chile alle sammen, sier Tijoux og viser til bandet sitt. – Vi møtes ofte og drikker gjerne et glass vin, to glass vin, tre glass vin....vi chilenerne liker vin. Her en dag snakket vi om våre forfedre, de som har forlatt oss av ulike årsaker. Jeg er sikker på at mange her også har en sterk tilknytning til sine forfedre, sa Tijoux og dedikerte sangen «Calaveritas» (små hodeskaller) fra sin tredje plate, Volver, til de døde.

Tijoux synger om historie, hun synger om det å være kvinne i et patriarkalsk samfunn, hun rapper om militærregimet, hun synger om studentene som de siste årene har mobilisert kraftig og blitt sterkt undertrykt. Men, det er kanskje som mapuchenes stemme hun er mest kjent. Urfolket som befolker den sørlige delen av Chile og Argentina, et territorium kalt Wallmapu, som er sterkt truet av både statens og private selskapers interesse i naturressurser.

Norge har i flere år vært involvert i konflikter med mapuchene, og i 2015 eskalerte dette på nytt da Statkraft tok over et prosjekt for å bygge ut vannkraft. I juni i år besøkte mapuchene Norge, hvor de på et møte på Samisk hus krevde en stans av Statskrafts utbygging. Talspersonen for mapuchene, Aberto Gallegos Pradines, forklarte at årsaken til at Statkrafts planlagte utbygging i Chile møter motstand blant urfolk, er at de mener utbyggingen vil ødelegge kulturen deres. Elven der Statkraft vil bygge vannkraftverk er viktig for mapuchefolket. Området brukes til religiøse seremonier og her finnes det gamle gravplasser. Mapuchene mener ånden deres renner ned denne elven etter deres død. «Vi bærer alle en som er død inne i oss, den er med oss og følger oss når natten kommer og solen forsvinner», synger Tijoux i låta «Calaveritas».

For Tijoux var møtet med Riddu Riddu hennes første møte med et urfolk fra nord. – Jeg har aldri hørt om samene før, og jeg visste ikke at det fantes urfolk som kjemper for sine territorier her nord, sa Tijoux

Ana Tijoux er blant de mest populære rapperne i Latin-Amerika.

Sofia Jannok gjestet Riddu Riddu i år.

Sofia Jannok, Sápmis store stemme, fikk dalen til å stå dørgende stille med sine sterke ord.

før hun gikk på scena. Backstage ble både hun og et tydelig imponert band presentert for joik, selve bærebjelken i Jannoks sterke låter.

Fra skam til stolthet

På festivalens siste dag kunne en sliten men svært fornøyd festivalsjef informere om et positivt regnskap. Riddu Riddu er i vekst, og viljen og styrken til å bevare egenarten i festivalen, samt utvikle den videre, er sterk i hele bygda.

– Festivalen har betydd enormt både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, understreker festivalsjef Karoline Trollvik.

– For Manndalen, bygda som huser festivalen, har festivalen betydd at folk har fått tilbake sin samiske identitet. Her var språket nesten tapt, koftene var brent eller gjemt bort i skam. I dag er dette helt snudd på hodet.

– Riddu Riddu, som betyr liten storm på kysten, fylte i år 25 år. Det hele startet med en grillfest i 1991 da noen ungdommer i bygda samlet seg for å snakke om identitet og sine røtter. Hvorfor er det å være same forbundet med skam? Hvorfor blir ikke vår samiske bakgrunn snakket om, til tross for at samisk var morsmålet til våre besteforeldre? Spørsmålene ble etterhvert en større debatt i bygda, og sakte men sikkert ville folk åpne seg og anerkjenne sin samiske bakgrunn. I dag er skam byttet ut med stolthet, og overalt på festivalen vrir det av unge som gamle i tradisjonelle samiske drakter.

På det lille festivalområdet står flere ulike lavvoer, Nisga'a fra Canada og Yurta fra Sibir. Det siver røyk ut av toppen og du kan tre inn i hvilken som helst og slik tre inn i en litt annen verden. Den internasjonale betydningen er synlig både på og utenfor scena. Pågangen er stor, forteller Trollvik. – Det er så mange som vil spille her. Det viser at det er et behov for møteplasser som Riddu Riddu, et sted hvor urfolk-kunst, kultur og politisk kamp står i sentrum.

Jeg er fortsatt her, vi har alltid vært her

«Staten har ikke diskriminert samene. (...) Statens innstilling er også at samenes påstand om at samene er et urfolk mangler bevis (...)» (egen oversettelse).

En rolig, svensk mannsstemme dukker opp på Sofia Jannoks siste plate ORDA – This is my land. Lydklippene er fra domstolsforhandlingene om jakt- og fiskerettigheter mellom Girjas sameby og den svenske staten i fjor sommer. Ved siden av fami-

liens reindrift, har Jannok vokst fram som en av de største samiske artistene og en sentral formidler av samisk kultur og kamp. Da samene gikk seirende ut av Girjas-saken, satt Jannok i salen.

Sofia Jannoks sterke politiske engasjement kommer til uttrykk både i innhold og form i musikken. På den siste plata har hun bevisst gått fra å synge utelukkende på samisk til å synge på engelsk og svensk.

«Hvorfor er det å være same forbundet med skam? Hvorfor blir ikke vår samiske bakgrunn snakket om, til tross for at samisk var morsmålet til våre besteforeldre?»

Sofia Jannoks sterke politiske engasjement kommer til uttrykk både i innhold og form i musikken.

– Når jeg synger på samisk, så vet jeg at samer forstår, men jeg behøver ikke forklare samenes historie og kamp til samer. Jeg synger på majoritetsspråk fordi maktens menn trenger å forstå. På skinnfellen i en av de lune lavvoene på Riddu Riddu-festivalen forklarer Jannok hvordan musikken hennes har utviklet seg i takt med hennes politiske engasjement. Køen av journalister utenfor er lang og festivalsjefen Karoline Trollvik beskriver Jannok som ett av de store trekkplastrene på festivalen. Hennes unike kombinasjon av joik, vise, pop, elektronika og spoken word har møtt strålende anmeldelser og nyter stor popularitet også utenfor Sápmis grenser.

Påstandene i lydopptakene fra rettslokalene får svar i Jannoks låter. Sverige er et av noen få land som ennå ikke har signert ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Konvensjonen kom i 1989 og er et viktig verktøy for urfolk verden over, for å beskytte tradisjonelle territorier.

I opptakene fra rettssaken i Girjas-saken betviler den svenske statens representant samenes status som urfolk og deres rettigheter til jakt- og fangstområder.

Å vinne rettsaken var viktig, men nye gruve- og utbyggingsprosjekter truer fortsatt samenes tradisjonelle territorier. På konserten under regnet i Manndalen sang Jannok om en fortsatt kolonisering av Sápmi, om et folkemord på urfolk, om rasisme, men også om en sterk politisk og kulturell kamp

og samenasjonens sterke overlevelsessevne. «This is my land, this is my country, these lakes, rivers, hills and woods. If you open up your eyes you'll find someone is lying. I've always been here, welcome to my hoods». Jannok hever sameflagget og en knyttet neve; «Vi har alltid vært her».

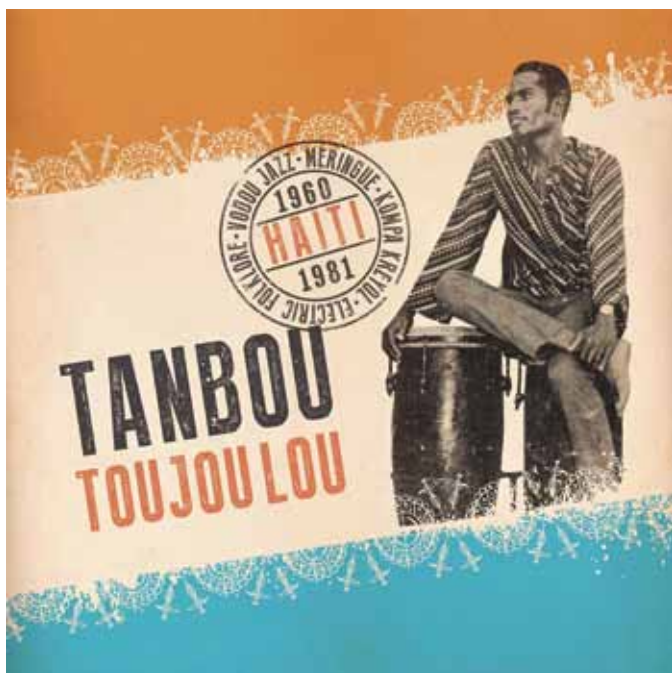
Vi er fremdeles her

Dansende tok festivalpublikummerne på Riddu Riddu med seg budskapet fra to viktige artister. De er ikke bare viktige som formidlere av de usynlige kampene i storsamfunnet, men de er også viktige fordi de er grensesprengende og dyktige. Ingen betviler Tijoux' anerkjente status innenfor hiphop-scena. Og Jannoks joik bærer langt forbi de svarte fjellene i Manndalen og inn i sjela di.

– We are still here! Synger Jannok, og på scenen har hun alltid med seg det samiske flagget som hun holder hardt rundt. Det handler om å synliggjøre en kamp. Både mapuchene i sør og samene i nord må gjenta og gjenta: Vi har alltid vært her og vi er fremdeles her.

Dansende dør jeg, synger Tijoux. Der samiske Jannok møter Mapuchenes stemme, handler det om noe helt grunnleggende. Retten til å kunne være, til å kunne leve og å leve godt. Bare slik kan man dø dansende. 📍

«Når jeg synger på samisk, så vet jeg at samer forstår, men jeg behøver ikke forklare samenes historie og kamp til samer. Jeg synger på majoritetsspråk fordi maktens menn trenger å forstå.»

Diverse artister
Tanbou Toujou Lou: Meringue, Kompa Kreyol, Vodou Jazz & Electric Folklore In Haiti 1960-1981
 Ostinato Records 2016

Diverse artister
Digital Zandoli
 Heavenly Sweetness 2016

Tour de creole: Øyhopping mellom sjangre

Hvorfor er musikkscenene på øyer som Haiti, Mauritius, Madagaskar og Fransk Vestindia mer preget av hybridkultur enn de fleste andre steder? Disse har lite til felles, med unntak av det fransk/kreolske språket, så musikken er heller et resultat av kystkulturen, der mennesker har forflyttet seg på kryss og tvers over verdenshav gjennom århundrer og årtusener.

ENDRE DALEN

SAMORA

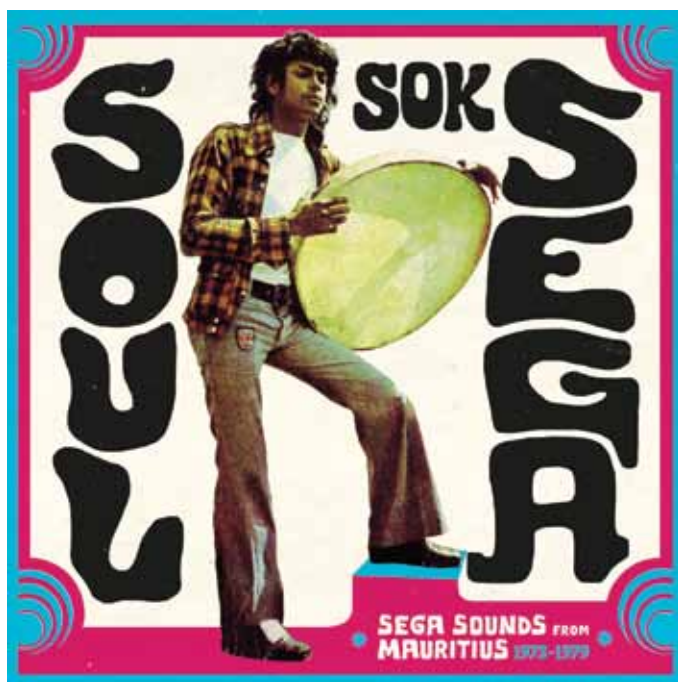
Space Echo dekker musikk fra Kapp Verde, og er det beste eksempelet på at noen av de beste samleplatene av vintage musikk av året har tatt for seg musikkscener på øyer. Noen andre aktuelle samleplater fokuserer på øyer hvor fransk og kreolsk er dominerende eller vanlige språk, som; Mauritius, Madagaskar, Haiti og Fransk Vestindia.

95 prosent funk, 100 prosent vodou

Den mest imponerende av samleplatene er *Tanbou Toujou Lou: Meringue, Kompa Kreyol, Vodou Jazz & Electric Folklore In Haiti 1960-1981*. Musikken høres ut som alle mulige blandinger av afrolatinske rytmer, soukous, calypso og mye av musikken vi kjenner fra New Orleans som jazz, funk og zydeco.

Andre ganger tenker man på Manu Chaos gitartukling, angolsk semba og merengue (her meringue) og ikke minst coladeira, sist dokumentert på nevnte *Space Echo* som ble anmeldt i forrige Samora.

Kuratoren Vik Sohonie, som står bak de fleste ledd i utgivelsen, har jobbet med research for plateselskapet Analog Africa, og det merkes når du leser det omfattende heftet som følger med. I sin hengivenhet trækker Sohonie i sporene til Alan Lomax som reiste med den innflytelsesrike folkloristen, antropologen og forfatteren Zora Neale Hurston på feltopptaks-ekspedisjon til Haiti allerede som 20-åring. Sohonie dykker inn i støvete arkiver på radiostasjoner og hos private samlere, og gjør alt han kan for å beverte

Diverse artister
Souls Sok Sega: Sega Sounds From Mauritius 1873-1979
 Strut 2016

oss med fengende pop-perler og obskure latinfunk-skatter fra folkedypet. Han ser også på sammenhengen mellom Harlem-renessansen, den panafrikanske frankofone négritude-bevegelsen og Haitis musikk og folklore.

Grunnlaget for prosjektet er et ultrasjeldent album av bandet Zotobre, hvor de to låtene «Ochan» og «Lagen» er inkludert. Det er lett å skjønne hvorfor: Zotobre var et velkjent band på Haiti, og «Lagen» er rå vodou-funk bedre enn så og si alt jeg har hørt av det lignende bandet T.P. Orchestre Poly-Rythmo de Cotonou fra Benin. Poly-Rythmo og Zotobre har det til felles at de slekter på vodun, den vestafrikanske kilden til vodou. Bandet Tabou Combo, representert ved angolsk-klingende «Gislène», regnes som et av de mest kjente bandene fra Haiti. Bandet ga ut sin første LP i 1969 og spiller fortsatt sammen i dag.

Syntetisk, flytende og tropisk

Digital Zandoli utforsker 1980-tallets zouk-scene, som dominerte lydbildet på øyer som Martinique og Guadelope i fransk Vestindia (De franske Antiller). Dette er noe helt annet enn kompa og de andre lydene man hører på *Tanbou Toujou Lou* beskrevet over. Som Franck Melon påpeker i liner notes, er det viktig å ta i betraktning at musikere i fransk Vestindia på denne tiden så det som nødvendig å skille seg ut i forhold til sine karibiske naboer, og da særlig Haiti, da kompa og meringue hadde en kjempeinnflytelse.

Syntetisk, flytende og laidback er noen av karakteristikkene som kan beskrive musikken på første halvdel

av Digital Zandoli. Hadde det ikke vært for at det lyder så fordømt bra, kunne man kanskje kalt det «tropisk», eller på randen av klisjé. Trommemaskiner og synthesizere ble en viktig del av musikkformen og har nok hjulpet den med å finne sitt uttrykk. På «Biguine Inferno» av O.R.E.A. dukker keyboardgeniet Wally Badarou opp, som sammen med andre Compass Point-stjerner jobbet med ikoner, no-wave-pionerer og sideprosjekter som Grace Jones, Lizzy Mercier Descloux og Tom Tom Club.

«Biguine Inferno» og de andre låtene på andre halvdel lyder raskere og mer inspirert av disco og andre former for dansemusikk. Hadde «Anrage» av Meliza blitt gitt ut noen tiår senere, kunne sangen lett blitt klassifisert som afrohouse eller funky house. «Si Ou Ladje Moin» av Acayouman er vanskeligere å klassifisere, med gitarsoloer og et interessant samspill mellom frenetiske håndtrommer og spinnvill trommeprogrammering. Nevnte Wally Badarous tidlige soloalbum er et relevant hint om hvordan denne musikken høres ut, og hvis du vil gå et nivå dypere i materialet uten å undergrave månedsbudsjettet, er repressen av Claude Rodaps «Syn-Ka» et fint sted å fortsette.

Sega – med mangslungne innflytelser

Sega fra Mauritius må være den mest globaliserte musikkformen i denne sammenhengen, og er et resultat av øyenes mangslungne befolkning. Det fantes varianter som sega zouk, sega disco og seggae, den siste en lokal versjon av reggae som særlig ble populær etter perioden *Soul Sok Sega: Sega Sounds From Mauritius 1973-1979* omhandler. Tittel- og innledningslåta «Soul Sock Sega» av Ti L' Afrique og Jean-Claudes «Mademoiselle» er de mest fascinerende og forførende, og kan minne om henholdsvis afrofunk og fransk psych.

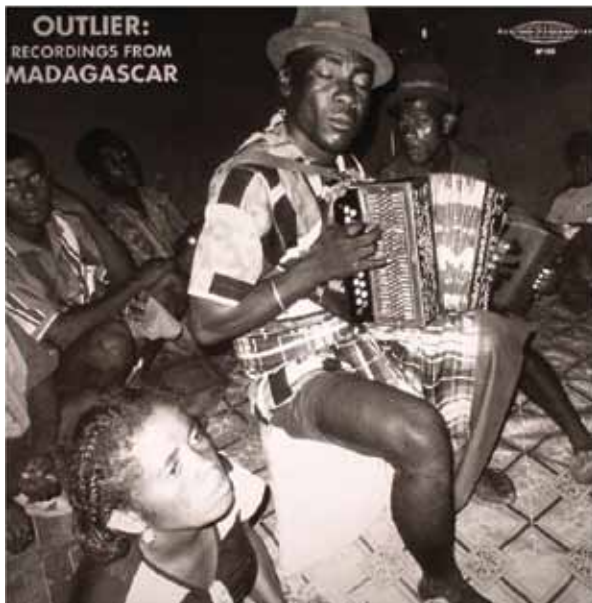
«Sohonie dykker inn i støvete arkiver på radiostasjoner og hos private samlere, og gjør alt han kan for å beverte oss med fengende pop-perler og obskure latinfunk-skatter fra folkedypet.»

Det kreolske språket og de dansevennlige rytmene får en til å sammenligne med lydene som var populære på Haiti i samme tidsperiode. Det vil si et lydbilde preget av innflytelser fra flere kontinenter, som vi etterhvert skal gå nærmere inn på. Man hører et stort spenn av musikk – det er grunn til å tro at de fleste av sega-variantene som nevnes i liner notes er inkludert. Jeg ser det som unødvendig å nevne

alle, men det er relevant å påpeke at sjangeren sega ravanne er oppkalt etter ravanne – en rammetromme som er et av de eldste og vanligste instrumentene som finnes. Selv om noen av instrumentene på Mauritius viser til en lang tradisjon, har likevel øyene en kort historie som befolket område.

Midtvest-India

I The Rough Guide to World Musics bind med fokus på Afrika og Midtøsten, vies Mauritius kun en halv side, og blir beskrevet som fortsatt ikke å ha satt spor på det musikalske kartet. Noe sier meg at ny

Diverse artister
Outlier: Recordings From Madagascar
 Sublime Frequencies 2016

leksikontekst bør skrives, fordi *Soul Sok Sega* viser en musikkszene som kobler språk og kulturer som til vanlig ikke forbindes med hverandre.

Etter først å ha blitt oppdaget av arabere, og deretter av portugisere, ble øyene kolonisert av Nederland, Frankrike og Storbritannia som hentet slavebundne afrikanere. Senere tiltrakk øyene arbeidskraft fra Kina og spesielt India. Mauritius ligger geografisk nær Sør-Asia, og den indiske kulturen fikk fotfeste. De indiske innflytterne tok med seg tablas og dholtrommer og brukte instrumentene til å videreføre sine tradisjoner.

Dette høres spesielt godt på Claudio Veeragoos «Bhai Aboo» hvor for eksempel håndklappingen og vokalen ligner på pakistansk qawwali. Sirkelen ble sluttet da Veeragoo senere ble covret av bollywoodsangeren Shaan. Jean-Claude Gaspard gjorde i sin tur om en Bollywood-hit av Mohammed Rafi til sega-klassikeren «Sega Souval», hvor både tabla og trekkspill er dominerende. Hvem skulle tro at man måtte til Mauritius for å finne en etablert popsjanger som fusjonerer lyder fra Afrika, Amerika og Europa med Asia?

Ut i feltet

Outlier: Recordings from Madagascar hører ikke helt med i sammenhengen i forhold til de tre samlealbumene nevnt over. Sega er også en av mange populære musikkformer på Madagaskar, men dette albumet består av feltpoptak av tradisjonell musikk gjort mellom 2011-2012. Det synges heller ikke på fransk eller kreolsk. De fleste på Madagaskar snakker malagasi som førstespråk. Malagasi er et språk som stammer fra det som i dag er Indonesia. Trolig på grunn av språket skiller den tradisjonelle musikken

Diverse artister
Aloha Got Soul: Soul AOR & Disco In Hawai'i 1979-1985
 Strut 2016

på Madagaskar seg fra musikken i resten av Afrika. I likhet med noen steder i Sørøst-Asia kan harmoni være like fremtredende som melodi og rytmer. For nærmere to tusen år siden «oppdaget» mennesker fra Sørøst-Asia Madagaskar, atskillige århundrer før bantuer fra Afrika bosatte seg der. Siden kom kolonister fra Europa og en ny bølge innflyttere fra Asia.

Musikken på *Outlier* har likevel absorbert flere mer moderne trekk, som gitar eller trekkspill, som er tydelig på omslaget, der vi ser Mahavita, Leonel & Lisa. Trioen fremfører «Namaka» en låt som skiller seg litt ut fra resten av albumet i sine vokalfrekvenser og ryt-

.....
 «Outlier posisjonerer seg fint inn blant Sublime Frequencies ofte bemerkelsesverdige eksempler på rootsmusikk som viser seg som manglende forbindelser mellom kulturer.»

miske driv. Det mest vidunderlige på samlealbumet lyder som om det er spilt på instrumenter tilsvarende feler eller harper med dronelignende gjenklang. *Outlier* posisjonerer seg fint inn blant Sublime Frequencies' ofte bemerkelsesverdige eksempler på rootsmusikk som viser seg som manglende forbindelser mellom kulturer.

Kjente musikalske farvann

På et annet samlealbum med «island music» er vi trygt tilbake i kjente musikalske farvann. *Aloha Got Soul: Soul AOR & Disco in Hawai'i 1979-1985* er også vel verdt å sjekke ut, men er nok det eneste eksempelet i denne artikkelen som mer eller mindre tilsvarende vestlig popmusikk. Enkelte ekskursjoner inn i lokale rytmer forekommer, men dette føles mer som en oppdatering av 1950-talls amerikansk lounge/exotica enn autentisk hybridpop. Hvilket betyr at hva som helst på *Aloha Got Soul* kan måle seg med det aller meste av albumorientert rock (AOR), funky disco, soul eller jazzrock fra USA. Hawaii er jo også, tross et gigantisk havgapsavstand, en del av USA. 🌀

Fargelegger rap-landskapet

Etterlengtet og savnet, ventetiden er nå over i og med oppfølgeren til albumet *Acid Rap* fra 2013 kom i år. Chance The Rappers tredje mixtape har med god grunn blitt ansett som et av årets mest etterlengtede prosjekter. *The Coloring Book* skuffer ikke, den tar utgangspunkt i tradisjonsbevisst hiphop og har et lydbilde med utspring i gospel.

ZENA LØCHTING WILLIAMS

SAMORA

Chance's lett gjenkjennelige, krusty stemme regjerer hele dette albumet. Han regjerer det som kan defineres som en blanding av old school soul og fargerik hiphop. Han regjerer med sin bruk av rim og presise vers, som for eksempel på sangene «Summer Friends», med Jeremih: «Our summer die, our summer time don't got time no more» og «Angels», med Saba: «It's too many young angels on the Southside. Got us scared to let our grandmothers outside.» Og ikke minst regjerer den 23 år gamle rapperen over et godt sammensatt orkester, som på sangen «Blessings», hvor vi fengsles av saksofonso- loer og tung bass.

Mer enn hiphop

Vi skruer tiden tre år tilbake, til Acid Rap-tiden, til tiden da rapperen var kjent som langt mer eksperimentell enn det vi ser på Chance i dag. Chance er langt mer enn kun hiphop og rap; *The Coloring Book* er et album med utspring i gospel, der hiphop, soul, jazz og funk flettes sammen til ett. Disse sjangerkombinasjonene viser rapperens frie sinn og samtidig som at han uttrykker akkurat dette, blir *The Coloring Book* på så mange måter forent med det som finnes av positiv og autentisk musikk.

Sammen med et fritt sinn, finner vi også et religiøst sinn. Chance holder seg lojalt til søndagsgudstjeneste og bønn, oppvokst som han er i et kristent hjem. Flere av sangene fra albumet, som «All We Got», «How Great», «Finish Line/Drown» og «Blessings», er sanger der vi definitivt hører et ekko av gospelmusikken. Sterkere enn før føler vi rapperens kjærlighet til autentisk gospel.

Med på Kanye Wests album

Kort tid før Chance i mai slapp *The Coloring Book*, hørte vi han på gudfaren Kanye Wests album som ble sluppet i februar; *The Life of Pablo*. Det var på

Chance The Rapper
The Coloring Book
2016

sangen «Ultralight Beam» vi forsto utviklingen og planene til Chance. Vi forsto blant annet hvorfor kirkeorgel er en nødvendighet på en produksjon, og hvor nært dette står rapperens hjerte.

«How great is my favorite song on Coloring Book!!» sier han til fansen på Reddit. I et intervju med Rap-Genius.com, forteller han også: «My grandmother

passed away a few weeks before we recorded How Great, and my cousin Nicole sang How Great Is Our God during worship, and it crushed me. A week later I had her come in the studio. We recorded her. Francis did his harmonizer thing. Its so close to my heart.»

Nytt møter gammelt

Vi blir kjent med Chance The Rappers kjærlighet til det som blir sett på som musikkalsk, men samtidig åpner albumet nye dører for det som er på vei inn for dagens hiphop-ører. Trap-konge Future og hans Atlanta-kollega Young Thug, California-produsent og rapper Ty Dolla \$ign og New Orleans' Lil Wayne er blant de mange som er med på å krydre albumet og gi det det lille ekstra.

Chance skal ha kred for å ha gitt ut en samling prisverdige låter, med et såpass stort mangfold av musikere. Å sette sammen en skive som samlet sett ikke har de musikalske verdiene til verken pop-prins Justin Bieber eller den hardbarka 2 Chainz, (som også bidrar, ironisk som det er) må en bare ta av seg hatten for. 9

Illustrasjon: Fritt Ord

Hvem er vår tids folkefiende? Del en historie fra din virkelighet

På den årlige Fritt Ord-konkurransen for videregående skole oppfordres det til å bli inspirert av Henrik Ibsens *En folkefiende*. Samora oppmuntrer spesielt elever fra innvandrerfamilier til å delta.

REDAKSJONEN

SAMORA

Du som er elev fra en innvandrerfamilie sitter på andre synsvinkler, og kan derfor gi Fritt Ord et større mangfold av historier å velge blant. Lag en tekst eller medieproduksjon hvor du tar for deg dagens folkefiender – personer som går motstrøms i dagens samfunn med sine meninger, erfaringer og innsikter.

Konkurransen har fått leveringsfrist 1. mars 2017, og tre vinnere mottar en pengepremie og tur til Strasbourg. Førstepremien er på 20 000 kroner, andrepremien er på 15 000 kr og tredjepremien er på 10 000 kroner. Vinnerbidragene publiseres på Fritt Ords nettside.

Temaet denne gangen er Folkefiender. Gjennom kronikk, essay, reportasje, portrettintervju, kåseri eller korte video- eller lydproduksjoner oppfordrer Fritt Ord til å ta utgangspunkt i teaterstykket *En folkefiende* av Henrik Ibsen. Fritt Ord er ikke nødvendigvis ute etter et verk basert på dette stykkets innhold, noe som berører den samme tematikken som klassikeren.

– Med folkefiende mener vi en som skiller seg ut fra flertallet ved å bruke ytringsfriheten, og derfor oppfattes som en fiende av de andre, skriver Fritt Ord i oppgaveteksten.

Hvis deltakerne vil lage en produksjon utenfor de etablerte kategoriene, som tekst, video eller lydproduksjon, finnes det også muligheter i form av bildeserier, nettsider, nettaviser, blogger og dataspill. Det Fritt Ord forventer, uansett formspråk, er at verket skal engasjere og bevisstgjøre.

Den tyrkisk-norske forfatteren og filmskaperen Nefise Özkal Lorentzen er en av flere som tipser om tematikk og problemstillinger:

– Tenk internasjonalt, sammen-

likn vår tids politiske bevegelser med hverandre eller med tidligere bevegelser. Hvilke drømmer deler grunnlovsmennene på Eidsvoll 1814 med menneskene på Taksim- og Tahrirplassen 2013, spør Lorentzen. 📍

<http://www.frittordkonkurransen.no/>

«Hvilke drømmer deler grunnlovsmennene på Eidsvoll 1814 med menneskene på Taksim- og Tahrirplassen 2013?»

Vil engasjere ungdom til å bry seg

Gjengen bak det nylanserte VIBRO-magasinet har et brennende ønske om å motivere og inspirere ungdom. Magasinet kombinerer dagsaktuelle tekster myntet på ungdom og et hipt design. Kan dette bladet bli en ny favoritt blant unge?

SARA FLAAEN LICIUŠ

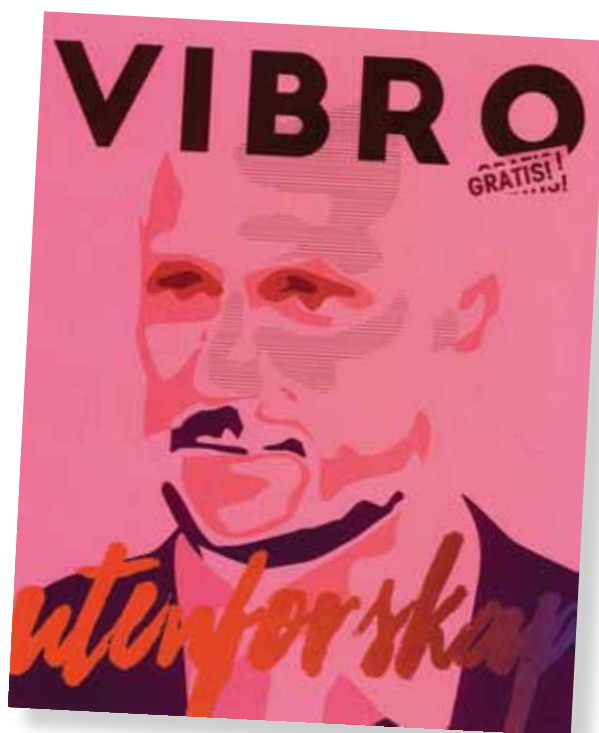
SAMORA

VIBROs første magasin er et fargesprakende ensemble for ungdom, av ungdom. VIBRO (Vi bryr oss), som også er organisasjonen bak bladet, skriver at magasinprosjektet er et ledd i et større prosjekt som setter norske ungdommers selvtillit i fokus. «Dette magasinet skal stimulere og synliggjøre det positive i det «Nye Norge»; et mangfoldig samfunn fylt av folk med forskjellig bakgrunn og kultur, et samfunn med stort potensial!» skriver Yvan Bayisabe og Fredrik Mosis, gründere i VIBRO.

Hovedtemaet i magasinets første utgave er utenforskap og hva dette kan innebære. I lederen, skrevet av Thea Bårdsdatter Foslie og Tobias Haile Furunes, stilles de viktige spørsmålene: «Hvorfor føler så mange på dette? Å stå utenfor. Å ikke finne tilhørighet. Og kan man føle det slik kun som et individ eller som en gruppe?». Nettopp disse spørsmålene blir forsøkt besvart i løpet av de neste sidene.

Magasinet tar opp et vidt spekter av aktuelle tema som er relevante for ungdom. Helt vanlige ungdommer i Oslo forteller om livssituasjonen sin og drømmer for fremtiden, og i et intervju med H. K. H. Kronprins Haakon får vi et innblikk i hans todelte oppvekst. I tillegg får vi møte ungdommer fra både østkanten og vestkanten, og får innsikt i hva slags fordommer og likheter som eksisterer i mellom dem. Videre tas også temaene homofili, radikal islam og forbilder i barndommen opp, i henhold til utgavens hovedtema. Utenforskap fungerer fint som en rød tråd gjennom hele bladet, men innholdet oppleves likevel som svært variert. Ulike intervjuobjekter og gode, levende bilder bidrar til dette i stor grad. Dette er uten tvil et blad med mye å kjenne seg igjen i for mange, et blad som vil kunne nå ut til ungdommer med ulik bakgrunn.

Likevel er det ikke bare lovord å si om VIBROs debut i magasinverdenen, og da står bladets design øverst på listen. Forsiden bærer et preg av moderne pop art og omslaget er korallrosa, noe som gjør at bladet lett kan stemples som tidsriktig og «fresht» ved første

VIBRO

Ansvarlig redaktør: Yvan Bayisabe

Redaktør: Thea Bårdsdatter Foslie

«Utenforskap fungerer fint som en rød tråd gjennom hele bladet, men innholdet oppleves likevel som svært variert.»

øyekast. Designet fortsetter i samme veldig spreke stil gjennom hele bladet, noe som dessverre gjør at jeg sitter igjen med et inntrykk som ikke er like positivt. Mye bruk av sterke farger og utradisjonell plassering av titler skaper støy som kommer i veien for hva bladet ønsker å kommunisere. Budskapet og tematikken i tekstene er uten tvil viktige, og det er synd at tilleggseffekter på sidene skal ta oppmerksomheten vekk fra dette.

Det skal sies at VIBRO vil være et nettmagasin i fremtiden, noe som gir mange muligheter for et spennende, men interaktivt design. På en nettside vil denne typen oppsett uten tvil oppleves helt annerledes.

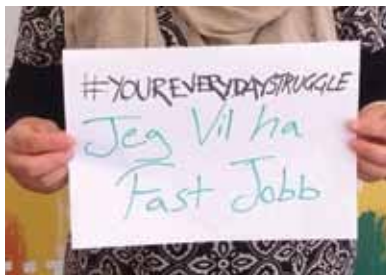
Mange ungdommer er minst like opptatt av kvalitet som voksne, på tross av til tider lite bærekraftige vaner og levesett i et forbrukersamfunn. På dette punktet når ikke VIBRO helt opp. Selv om formidlingen er relativt god, er det for mange irriterende skrivefeil som ikke kan forbigås i stillhet. Magasinet gir riktig inntrykk og fanger nok oppmerksomhet til at jeg leser og nyter tekstene, men i dybden er det ikke helt det kvalitetsproduktet jeg ønsker meg. 📌

Seminarer/Konferanser

KREATIVE YRKER & MANGFOLD 17. NOVEMBER 2016 KUNSTHØGSKOLEN

TrAP arrangerer i samarbeid med Minareten seminar hvor veien til utradisjonell karriere utforskes. Kreative yrker, utdanning og kulturbransjen er mindre attraktive for unge med minoritetsbakgrunn og foreldrene, enn yrker i andre bransjer. Kulturbransjen går glipp av den ressursen mangfold kan være, hvilket på sikt kan hemme innovasjon og ikke minst føre til at kulturlivet mister kontakten med en stadig mer mangfoldig befolkning.

MIRA-KONFERANSE: «MITT HØYESTE ØNSKE ER Å FÅ EN JOBB» 24. NOVEMBER 2016 HÅNDVERKEREN

Arbeidstilknytning har en sentral betydning både for den enkeltes mulighet til bedre levekår, selvrealisering og forsørgelse, og det bidrar positivt til norsk velferd. Formålet med konferansen arrangert av MiRA Ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn, er å skape dialog om tiltak for å forebygge arbeidslivsdiskriminering og arbeidsløshet blant arbeidssøkende kvinner med minoritetsbakgrunn.

SISTER-HOOD LIVE: THE BURDEN OF 'HONOUR' 14. NOVEMBER 2016 RIKSSCENEN

The Burden of 'Honour' er det første av flere sister-hood arrangementer i tiden som kommer. Sister-hood er et onlinetidsskrift som gir unge jenter og kvinner med muslimsk bakgrunn en stemme i offentligheten. Deeyah Khan er grunnleggeren bak sister-hood. Med redaktør Afak Afgun som moderator, og ett panel bestående av unge norske kvinner med muslimsk bakgrunn, er første tema for diskusjon; æreskultur og sosial kontroll.

Samtale

DEN SVARTE KROPPEN 25. NOVEMBER 2016 LITTERATURHUSET

På dette arrangementet møtes sjefredaktør Valerie Kyeyune Backström, Baldwin og skribent Mohamed Abdi, kritiker Eivind Myklebust og kulturredaktør Ane Farsethås til samtale om James Baldwin og Ta-Nehisi Coates. Baldwin, en av de viktigste og mest populære afroamerikanske forfattere noensinne og Coates blir beskrevet av blant andre Toni Morrison som en arvtaker til Baldwin.

Fortelling

VERDEN FORTELLER TOSPRÅKLIG FORTELLERSTUND 26. NOVEMBER 2016 LITTERATURHUSET

Det er tid for tospråklig fortellerstund på Litteraturhuset, og Charlotte Øster og Ifrah Ahmed Sheikh Hassan har med seg to somaliske godbiter. Det ene eventyret er om hekse med bålet i skogen og det andre er om alvene og skomakeren. Begge eventyrene passer for barn fra fire år.

Kino

ENDLESS POETRY 4.-16. NOVEMBER 2016 CINEMATEKET

Endless Poetry er en selvbiografi som handler om ungdomsårene til Alejandro Jodorowsky, hans frigjøring seg fra tidligere hindringer og fra familien. Han blir ført inn i et kunstnerisk miljø hvor de utforsker livet fritt. *Endless Poetry* er en hyllest til søket etter skjønnhet og sannhet. Filmen har blitt vist på flere filmfestivaler, deriblant Cannes Film Festival og Vancouver International Film Festival.

Konsserter

LORELLE MEETS THE OBSOLETE

11. NOVEMBER 2016

VULKAN ARENA (OSLO PSYCH FEST)

Med inspirasjon fra kraut og shoegaze skriver ny-psykedeliaduoen Lorelle Meets The Obsolete fra Mexico City et nytt avsnitt i Mellom-Amerikas musikkhistoriebok. Forvent drømmende gitarer, forvrengte effekter og fuglekvisper om du er heldig.

AMADOU & MARIAM

18. NOVEMBER 2016

COSMOPOLITE

Amadou & Mariam slo gjennom med sitt Manu Chao-produserte album *Dimanche a Bamako* i 2005. De har en lang musikalsk reise bak seg, som startet da de ble oppdaget på en blindeskole av Idrissa Soumaoro på slutten av 1970-tallet.

SLY & ROBBIE MED NILS PETTER MOLVÆR

12. NOVEMBER 2016

NASJONAL JAZZSCENE

Nils Petter Molvær har flørtet med dub før, men et samarbeid med Sly & Robbie – reggaens mest kjente rytmeseksjon signaliserer noe nytt. Den anerkjente jazzgitaristen Eivind Aarset og den mangefasetterte elektronikaprodusenten Vladislav Delay sørger for

DANNY BROWN

2. DESEMBER 2016

PARKTEATRET

Danny Brown er en av Detroit's snåleste rappere noensinne, noen ganger kan man lure på om han egentlig vet hva han driver med. På «Really Doe» fra hans siste album, samler han Kendrick Lamar, Ab-Soul og Earl Sweatshirt i et hardtslående rapstevne.

NOMZI KUMALO

16. NOVEMBER 2016

SO LIVE

Nomzi Kumalo er en sanger i singer/songwriter-tradisjonen, poet og billedkunstner. Musikalsk inspireres hun av folk, blues, jazz og country. Hun stiller med et band dannet tidligere i år.

LARS KLEVSTRAND

4. DESEMBER 2016, N.B. KL 17:00

KULTURKIRKEN JAKOB

«Gå ikke forbi» er en konsert med Lars Klevstrand, Guttorm Guttormsen og Carl Morten Iversen i Kulturkirken Jakob. Klevstrand er en Spellemannpris-vinnende visesanger. Overskuddet går til Utviklingsfondets prosjekter. Dørene åpner: 16.00.

Disneyfilm om misjonering og sjakk i Uganda

Mira Nair er kjent for Samoras lesere som regissør av filmer som *Monsoon Wedding*, *Mississippi Masala* og *New York, I Love You*. Hun er nå aktuell med filmen *Queen of Katwe* som handler om et sjakkgeni fra Uganda opplært av misjonærer. Filmen er produsert av Walt Disney Pictures, som er kjent for sine feelgoodfilmer. Enakshi Sharma kritiserer filmen for å være formelbasert i indiske Daily O, men hyller den samtidig for å bryte med stereotypier.

Skada podcast, bokstavelig talt

Zawadi på ryggen til Hemen.

Rapperne Zawadi og Hemen har starta podcasten Skada, hvor de underholder sine følgere med herlig politisk ukorrekt humor og gjester fra hiphopmiljøet. Samora har snakket med gutta om showet.

Er dere komikere eller rappere?

– Vi ser ikke på oss selv som komikere akkurat. Morsomt nok så ser vi oss selv som underholdere. Hva enn det betyr.

Kan dere fortelle litt om podcasten Skada?

– Vi har alltid snakket mye dritt, så vi tenkte hvorfor ikke ta det opp. Om folk lytter så får det være deres problem.

Hva er en skadanist?

– Justin Bieber har Beliebers, Paven har Katolikker og det var på sin plass at vi døpte vår herskere av lojale fans.

Faksimile:

Dagbladet torsdag 3. november 2016

Domfellelse i SOS Rasisme-saken

Åtte personer er nå dømt i saken om SOS Rasisme for medlemsjuks og bedrageri. Tidligere daglig leder i SOS Rasisme og stifter og leder av Tjen Folket, Kjell Gunnar Larsen er dømt til et halvt år ubetinget fengsel og et og et halvt år betinget fengsel. Han har fått prøvetid på to år. Larsen må også betale NAV 387 280 kroner for uriktig utbetalt støtte og til inndragning av 560 000 kroner. Kjell Gunnar Larsen var også med på å ta over SOS Rasisme fra Antirasistisk Senter på 1990-tallet.

Tidligere leder Trond Thorbjørnsen, Henrik Ormåsen, Kenneth Fuglemsmo, Bjarne Stokke, Jan Erik Skretteberg, Anne Elisabeth Hansen og Bård Eskild Frantzen har alle også blitt dømt i saken.

Hetseren er dømt

En mann i 60-årene er dømt til 16 dagers betinget fengsel for å ha kommet med trusler og hatefulle ytringer mot Ap-nestleder Hadia Tajik, skriver Dagsavisen. Bakgrunnen skal være en kommentar på Facebook i april i følge NRK.

Man Booker-vinner avslått atten ganger

Den afroamerikanske forfatteren Paul Beatty har vunnet Man Booker-prisen for *The Sell Out*. Hvem som helst som har publisert en bok i Storbritannia kan vinne. Beatty er den første amerikanske vinneren. Det var aldri noen selvfølge at Beatty skulle vinne prisen. Forfatteren forteller The Guardian at han ble avslått av atten engelske forleggere før han fikk publisert boka.

Bok om utenforskap

Adel Khan Farooq er aktuell med romanen *Mine brødre*, som er lagt til etter terrorangrepet i Paris for et år siden. Forfatteren har vært med å lage Brennpunkt-dokumentaren *Frivillig Tvang* om det norsk-pakistanske miljøet i Norge, og høsten 2016 er han og Ulrik Imtiaz Rolfsen aktuelle med en dokumentar om islamisten Ubaydullah Hussain.

Faksimile:
Hovedleder
Dagbladet onsdag 26. Oktober

– Fortsatt utrygt

NRK melder at 1600 norsk-somalier kan miste sin flyktningstatus i Norge.

Bakgrunnen er at norske utlendingsmyndigheter mener det har blitt tryggere i blant annet Mogadishu. Ingen av dem som er i faresonen har fått endelig oppholdstillatelse.

– Det er gjort en vurdering av situasjonen i Somalia og en ser at beskyttelsesgrunnlaget har endret seg, sier innvandringsminister Sylvi Listhaug

Dagbladet skriver at mens UD mener at det er utrygt i Somalia, mener UDI at det er trygt. Samtidig sier generalsekretær Ann-Magritt Austenå i NOAS at Somalia ikke er trygt nok.

– Det er bedringer, men det er fortsatt mange områder hvor det er uforutsigbart hvordan sikkerhetssituasjonen vil utvikle seg. På den bakgrunn reagerer vi på ressursbruken UDI er pålagt nå, med gjennomgang og tilbakekall av mange Somalia-saker.

Selvfølgeligheter og selvmotsigelser

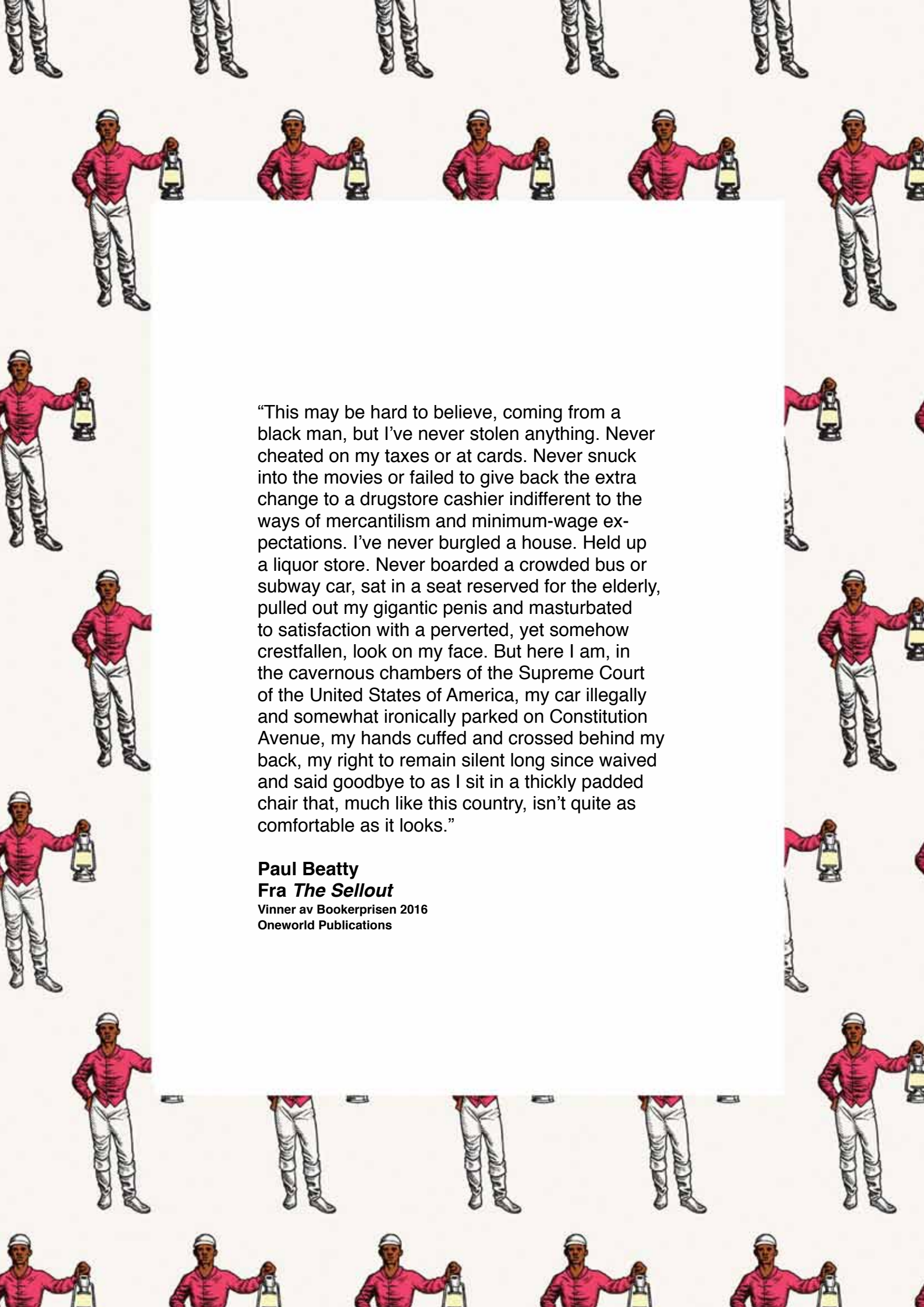
Stadig flere videoer av politivold i USA lekkes til offentligheten, og til og med Barack Obama har sagt at det er et problem.

Politibetjenten Harald Skibelid innleder sitt innlegg i NRK Ytring med følgende avsnitt: «Mediene angriper en av de få organisasjonene som faktisk gjør livet bedre for svarte mennesker i USA. Politiet har reddet langt flere svarte liv enn de har tatt.»

Burde det ikke være en selvfølge at politiet redder langt flere liv enn de tar? Alle vet at politiet gjør en viktig jobb, problemet er når den viktige jobben ikke blir gjort riktig.

«Ifølge forfatteren av boken «The War on Cops», Heather Mac Donald, har en amerikansk politimann 18,5 ganger større sannsynlighet for å bli skutt av en svart mann, enn en ubevæpnet svart mann har for å bli skutt av politiet, skriver Skibelid videre»

Som svar til det kan man si at siden en politibetjent er bevæpnet, har han større sjanse for å bli skutt. Det at en ubevæpnet svart mann i det hele tatt blir tatt med i sammenhengen her, sier litt. Og ikke minst: En politibetjent velger sitt yrke, en svart mann kan ikke velge sin hudfarge.

“This may be hard to believe, coming from a black man, but I’ve never stolen anything. Never cheated on my taxes or at cards. Never snuck into the movies or failed to give back the extra change to a drugstore cashier indifferent to the ways of mercantilism and minimum-wage expectations. I’ve never burgled a house. Held up a liquor store. Never boarded a crowded bus or subway car, sat in a seat reserved for the elderly, pulled out my gigantic penis and masturbated to satisfaction with a perverted, yet somehow crestfallen, look on my face. But here I am, in the cavernous chambers of the Supreme Court of the United States of America, my car illegally and somewhat ironically parked on Constitution Avenue, my hands cuffed and crossed behind my back, my right to remain silent long since waived and said goodbye to as I sit in a thickly padded chair that, much like this country, isn’t quite as comfortable as it looks.”

Paul Beatty
Fra The Sellout

Vinner av Bookerprisen 2016
Oneworld Publications